

Leto XIX. Stev. 98

DIREKTOR »BORBE«
VLAJKO BEGOVIC
GLAVNI IN ODGOVORNI
UREDNIK
MIROSLAV VITOROVIC
UREJNA UREDNIŠKI ODBORList izhaja vsak dan razen
petka. — Cena 10 dinarjev

Ljudska PRAVICA

BORBA

GLASILO ZVEZE
KOMUNISTOV JUGOSLAVIJE

»LJUDSKA PRAVICA«
USTANOVljena 5. OKTOBRA
1934 * MED NARODNOOSVO-
BODILNO BORBO JE IZHA-
JALA KOT 14-DNEVNIK IN
TEDNIK, OD OSVOBODITVE
DO 1. JUL. 1951 KOT DNEV-
NIK, NATO PA KOT TEDNIK
* OD 1. JUNJA 1953 IZHAJA
KOT »BORBA« ZA SLOVENIJO

TISKOVNA KONFERENCA V DRŽAVNEM TAJNIŠTVU ZA ZUNANJE ZADEVE

Obisk predsednika Tita v Turčiji odločen korak k nadaljnji krepitvi varnosti članic ankarškega sporazuma kakor tudi k stabilnosti miru na svetu sploh

Beograd, 23. aprila (Tanjug). Današnja tiskovna konferenca v državnem tajništvu za zunanje zadeve je bila posvečena obisku predsednika republike v Turčiji. Konferenca se je udeležil generalni tajnik predsednika republike dr. Jože Vilfan, ki je dal navzočim domačim in tujim novinarjem o pomenu in sadovih obiska predsednika republike Josipa Broza-Tita v zavezniški Turčiji naslednje izjave:

»Obisk predsednika republike Josipa Broza-Tita v zavezniški republiki Turčiji je v največji meri manifestiral prijateljstvo in medsebojno razumevanje, ki ga vladi in narodi naših dežel tako uspešno vzpostavljajo v okviru ankarškega sporazuma in v svojih medsebojnih odnosih. Izredna pozornost in globoke simpatije, ki jih goji Turčija nasproti naši deželi, so prišle do vidnega izraza pri vsakem srečanju predsednika republike, bodi z vodilnimi turškimi predstavniki ali turškim narodom.

Prijateljska čustva in globoka privrženost k tristranskemu in medsebojnemu sodelovanju so prišla najprejčeljeje do izraza med razgovori. Razgovori so pokazali, da so naša in turška gledišča v mnogih vprašanih istovetna, zlasti v tistih, ki so koristna za obe državi. Razgovori najvišjih predstavnikov naših držav, ki so se razvijali v takšnem duhu in v vzdušju odkritosrčnosti, so bili pomemben prispevek ne le k še večji poglobitvi medsebojnih odnosov, marveč tudi k nadaljnji krepitvi neodvisnosti in varnosti treh balkanskih držav. V tem oziru je nedvomno najpomembnejša ugotovitev, poudarjena v uradnem komuniqueju in govori, zlasti pa v večrajšem govoru predsednika republike, da so državni obeh dežel prišli do skupnega gledišča, da med našima deželama in našimi narodi, ki žele mir, ni upravičenih razlogov, ki bi preprečevali, da se naše prijateljstvo in sodelovanje na vseh področjih spremenijo v zvezo. Kakor je poudaril predsednik republike včeraj v Beogradu, je bil to razgovor in mnenje dveh partnerjev, pri čemer sta upoštevala, da se je treba razgovarjati tudi z Grčijo — tretjim dragocnim partnerjem ankarškega sporazuma.

Važno mesto v razgovorih je imela tudi izmenjava mnenj o stabilizaciji varnosti in miru v Evropi. Pri tem so državni obeh dežel izpričali potrebno razumevanje glede posebnega položaja, izvirajočega iz turških obveznosti nasproti atlantskemu paktu in našega nesodelovanja v njem. Na drugi strani je prišel do izraza naš odnos nasproti naporom Evrope, da bi okrepila svojo varnost, kakor tudi naše gledišče, da lahko dobi evropska skupnost realno in čvrsto podlago, če se bo njena koncepcija razširila tako,

da ne bo čisto vojaškega značaja, marveč da bo ustvarjena takšna notranja koncepcija, ki bo omogočila odstraniti dosedanja nasprotja med tistimi, ki se vključujejo, in tistimi, od katerih pričakujejo, da bi se vključili v EOS. Kakor je poudaril predsednik republike med razgovori in v večrajšem govoru. Takšno obrambno skupnost s široko koncepcijo in namenjeno ohraniti miru bo Jugoslavija podpirala in šla tako daleč, da bo v njej tudi sodelovala, če bo to potrebno.

Perspektive razvoja ankarškega sporazuma izvirajo iz dejstva, da je tristransko sodelovanje slonelo in da sloni na bistvenih obrambnih koristih treh balkanskih držav in njihovi dosledni miroljubni politiki, ki se je prav v ankarškem sporazumu najizraziteje manifestirala. Tolikokrat je bilo že poudarjeno v izjavah vodilnih državnikov vseh treh dežel, da nobena izmed njih nima drugih ciljev, razen da zvesta in dosledna duhu ankarškega sporazuma, slonečega na načelih Ustanovne listine OZN, zagotovi svoboden in miren razvoj svojih

narodov in da z medsebojnim organiziranjem obrambe svoje narodne varnosti pred morebitno agresijo stori čimveč za ohranitev miru na svetu, zlasti pa v tem delu Evrope.

Obisk predsednika republike v Turčiji, gledan skozi to prizmo, pomeni ne le očitno potrđilo navedenih dejstev, marveč tudi odločen korak k nadaljnemu razvoju in krepitvi varnosti članic ankarškega sporazuma, kakor tudi k stabilnosti miru na svetu sploh. Najboljše potrđilo te trditve lahko najdemo tudi v tem, da je vsa mednarodna javnost, razen tistih, ki jim krepitev varnosti in stabilizacije na Balkanu ne gre v račun, toplo pozdravila obisk predsednika republike in sadove razgovorov v Ankari.

Dr. Jože Vilfan je potem odgovarjal na mnoga vprašanja novinarjev in jim pojasnil nekatere podrobnosti iz svoje izjave. Ko je med drugim odgovarjal na vprašanje o turški imovini v Jugoslaviji, je rekel, da so to vprašanje omenili in da je bilo doseženo načelno soglasje. Nadalje je izjavil, da bo naslednji korak na poti k balkanski zvezi obisk predsednika republike Josipa Broza-Tita v Grčiji, kjer bodo govorili tudi o tem vprašanju. Datum prihodnje konference zunanjih ministrov Grčije, Turčije in Jugoslavije, ki naj bi bila v Beogradu, še ni določen, je rekel dr. Jože Vilfan.

V PARIZU SE TRI ZAHODNE VELESILE RAZGOVARJAJO

o skupnem stališču v Ženevi

Pripravljajo tudi odgovor vladi SZ na njen predlog o vključitvi v atlantski pakt

(Od stalnega dopisnika »Borbe«)

Pariz, 23. aprila. Na večrajšnji sestanku so se francoski, angleški in ameriški zunanji ministri v glavnem razgovarjali o proceduri na ženevski konferenci. Ali bo konferenca javna ali bodo delegati sedeli za okroglo mizo ali pa bo, glede na veliko število udeležencev imela skupščinski značaj, kako se bodo vrstili njeni predsedniki, kako bodo prevajali — sočasno ali drug za drugim in v katerih jezikih — vsa ta tehnična vprašanja so včeraj proučevali voditelji delegacij treh velesil, kajti vprašanje procedure utegne biti zelo pomembno, kakor je bilo videti na prejšnjih sestankih te vrste.

Poprejšnja izmenjava gledišč z ZSSR o teh vprašanih je pokazala, da bodo že tu nastala nesoglasja predvsem glede vloge Kitajske na konferenci. SZ zahteva, naj bi se Kitajska udele-

žila konference v vlogi sklicateljice tega sestanka. Takega statusa Kitajske pa tri zahodne države nočejo priznati. Predvsem se temu upirajo ZDA, ki kitajske vlade niso priznale, nimajo z njo diplomatskih stikov in še vedno podpirajo Cankajškovo vlado. Velika Britanija pa, kakor kaže, vseeno meni, da bi bilo to vprašanje mogoče urediti morda kako drugače. Dulles in Eden se baje ne strinjata glede statusa Kitajske. Angleži žele čimbolj poglobiti kitajsko-angleške stike, predvsem gospodarske, in zato skušajo pomagati Kitajski na ženevski konferenci do položaja, ki bi bil za Peking čim ugodnejši, za Washington pa kolikor toliko sprejemljiv.

Danes bodo na jubilejnem sestanku Severnoatlantskega pakta ob peti obletnici te organizacije zunanji ministri treh velesil določili dokončno stališče do so-

vjetske ponudbe, češ naj bi Sovjetsko zvezo sprejeli v to do sedaj in brzkone tudi pozneje izključno zahodno skupnost. Tu bodo najbrž dokončno formulirali odgovor sovjetski vladi, kar ne bo delalo posebnih težav zahodnim zaveznikom, ki bodo ob tem vprašanju imeli priliko dokazati svojo enotnost.

Bidault bo precej bolj zaposlen kakor njegova gosta. Ob zadnjem Dullesovem obisku je moral posvetiti precej časa posvetovanju z Lanielom in Cotyjem, ko je poskušal urediti nekaj, kar je bilo zelo podobno vladni krizi. Primer se je ponovil — ali bolje kriza se traja in pomeni nekakšno kronično bolezen Lanielove vlade. Degolisti, ki so jo povzročili, vztrajajo na svojem konservativnem stališču do EOS, in če vlada ne bo kako drugače uredila vprašanja o ponovni oboro-

Nadaljevanje na 3. strani

ODMEVI NA GOVOR PREDSEDNIKA TITA V TUJEM TISKU

ANGLEŠKI TISK O PROBLEMIH MEDNARODNEGA SODELOVANJA

London, 23. aprila (Tanjug). Današnji »Daily Mail« komentira govor, ki ga je imel včeraj maršal Tito pred velikansko množico Beograščanov na železniški postaji. Posebno pozornost posveča tistemu delu govora, v katerem so omenjeni nekateri problemi mednarodnega sodelovanja. Časnik poudarja besede maršala Tita, da se Jugoslavija ne bo neposredno pridružila atlantskemu paktu in da turški zavezniki to razumejo, prav tako pa tudi Jugoslavija razume položaj člana atlantskega pakta in evropske obrambne skupnosti. »Daily Mail« prav tako objavlja besede Tita, da Jugoslavija pozitivno gleda na evropsko obrambno skupnost, in da bi bilo koristno, da ta skupnost ne bi bila izključno vojaškega značaja, da bi odpravila medsebojna nesoglasja in sebičnost včlanjenih držav in da bi osredotočila svoje napore v en smoter — v ohranitev miru.

»Daily Telegraph« je objavil vest agencije Reuter o govoru predsednika Tita, v kateri so prav tako poudarjeni tisti odstavki, ki se nanašajo na stališče Jugoslavije do atlantskega pakta in do evropske obrambne skupnosti. Tudi v tem poročilu je poudarjeno, da je velikanska množica 200.000 ljudi sprejela predsednika republike ob njegovi vrnitvi v Beograd.

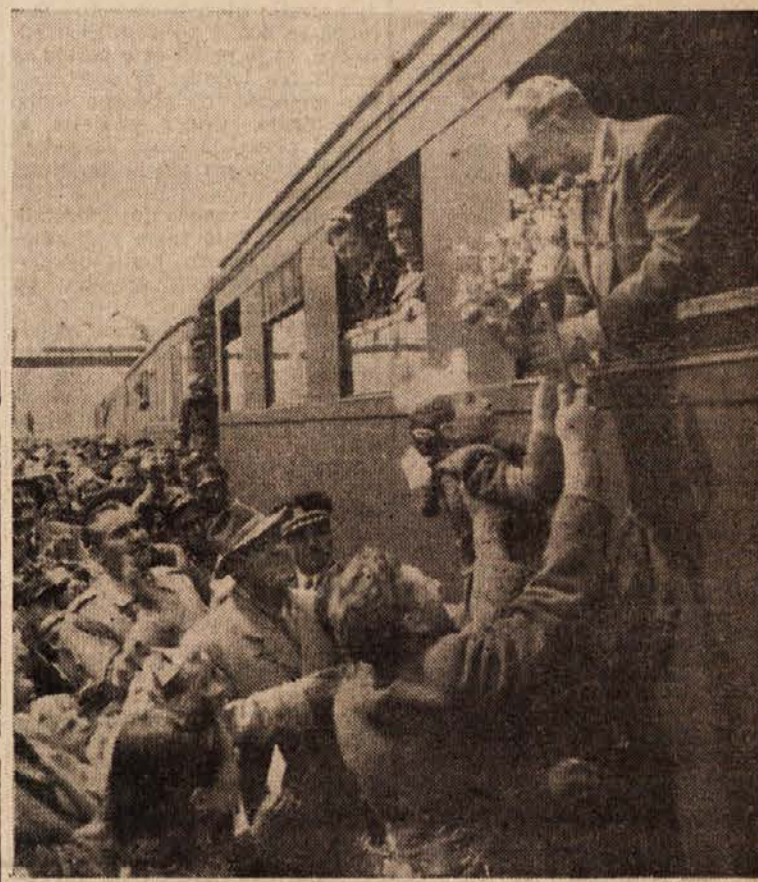
»Manchester Guardian« objavlja izvlečke iz intervjuja maršala Tita pariškemu časniku »Le Monde«.

Odmev v ZDA

New York, 23. aprila. Govor, ki ga je imel predsednik republike Josip Broz-Tito ob vrnitvi v Beograd, je odjeknil tudi v

vdušeno pozdravilo okoli 200.000 Beograščanov.

»Primorski dnevnik« objavlja celotno besedilo predsednikovega govora, poudarjajoč zlasti njegove besede, da Jugoslavija želi, da

Tov. Tito je spet med nami! V četrtek, ko se je vračal v Beograd, ga je ljudstvo Jugoslavije sprejelo z velikim navdušenjem

newyorškem in washingtonskem tisku. Časopisje omenja zlasti pripombe maršala Tita, češ da evropska obrambna skupnost ne bo uspešna, če ne bodo odpravljene notranji spori med njenimi morebitnimi članicami.

»New York Times« izraža mnenje, da je izjava predsednika Tita ob vrnitvi iz Turčije napovedala »novo fazo« v jugoslovanski zunanji politiki. Ta časnik piše, da je predsednik Tito govoril o balkanskem paktu in o tem, da se slednji prerasča v vojaški sporazum. »Tito je izrazil upanje«, pravi »New York Times«, »da bo Grčija ob njegovem obisku v Atenah podprla ta načrt.«

Tržaški časniki o predsednikovi vrnitvi

Trst, 23. aprila (Tanjug). — Vsi tržaški časniki so danes objavili na vidnih mestih poročila o vrnitvi predsednika FLR maršala Tita v Beograd po obisku v prijateljski Turčiji. »Primorski dnevnik« in neodvisni »Corriere di Trieste« poudarjata, da je predsednika Tita sprejelo in na-

Obširni komentarji v Parizu

Pariz, 23. aprila (Tanjug). — Tudi francoski tisk obširno piše o govoru predsednika Tita ob vrnitvi iz Turčije. »Figaro« poudarja besede maršala Tita, da želi Jugoslavija vzpostaviti prijateljske stike z Italijo in urediti tržaško vprašanje.

»Aurore« in »Parisien« poudarjata zlasti besede predsednika Tita o stališču Jugoslavije do evropske obrambne skupnosti.

»Franc Tireur« prinaša krajši komentar o večrajšem govoru maršala Tita in omenja zlasti tisti del, v katerem se je Tito dotaknil atlantske organizacije ter zlasti jugoslovanskega gledišča nasproti evropski obrambni skupnosti, ki ga je med svojim obiskom v Turčiji razložil predsedniku republike Bajaru. Časnik sodi, da je pomen izjave predsednika Tita tem večji, ker je Jugoslavija zaveznica dveh držav, in sicer Grčije in Turčije, ki sta članici atlantske organizacije.

Tiskovna konferenca dr. Marijana Breclja o nekaterih gospodarskih vprašanjih

Ljubljana, 23. aprila. Danes je bila v klubu ljudskih poslancev v Ljubljani tiskovna konferenca, na kateri je podpredsednik izvršnega sveta LRS dr. Marijan Breclj odgovarjal na razna vprašanja novinarjev.

Dr. Breclj je najprej odgovoril na vprašanje, kako bi odpravili težave, nastale pri sedanjem načinu kontingentiranja kratkoročnih kreditov. Pri tem je dejal, da dobe industrijska podjetja po sedanjih predpisih kredite za stalna obratna sredstva v znesku 90% lanskoletnih izplačanih kreditov, trgovina pa 50%. Ta praksa je povzročila težave. Podjetja, ki so lani smotno gospodarila in hitro obračala kredite ter stremela, da ne bi angažirala preveč obratnih sredstev, so dobila manj

kreditov. Gospodarski odbor Izvršnega sveta LRS je predlagal Zveznemu izvršnemu svetu, naj prouči to stanje in izda ustrezne ukrepe. Tov. Breclj je dejal, da bi bilo treba višino stalnega dela teh obratnih sredstev individualno ugotovljati pri podjetjih z ozirom na njihovo funkcijo in na potrebe po obračanju kreditnih sredstev. To bi bilo najbolje rešiti po posameznih republikah v zvezi z Narodno banko in s komunami, to je organi, ki podjetja najbolje poznajo.

TEHNIKO LICITIRANJA BO TREBA SPREMENITI

Pri natečaju za dopolnilna obratna sredstva pa je prišlo še do večjih težav. Pri licitaciji pride v poštev za kredit tisti, ki ponudi najvišje obresti, obrestna mera pa se določi po najnižjem odstotku, ki je prišel še v poštev za kredit. Ta tehnika ni posrežena, ker omogoča, da podjetja lahko spekulirajo, druga podjetja, ki realno presojajo svojo gospodarsko moč, pa pri takem konkurzu izgubijo.

Celotno vprašanje obratnih sredstev bi bilo treba bolj smotno rešiti, tehniko licitiranja dopolnilnih obratnih sredstev pa nekoliko spremeniti.

Glede plačnega sistema v podjetjih, ki je premalo vzpodbuden, je tov. Breclj pojasnil, da je vprašanje plačnega sistema v našem gospodarstvu samo začasno urejeno. Zvezni izvršni svet ne smatra letošnjega načina za dokončnega. To dokazuje tudi to, da so bile predvidene uredbe zaradi protislovij ukinjene in je ostal lanski sistem, tako da se jemlje kot osnova obračunska plača lanskoletnega neobdavčenega povprečja. Ta rešitev ne ustreza načelu nagrajevanja po učinku dela in ne vzpodbuja k večji produktivnosti dela. Vendar pa ni mogoče govoriti, da je pri sedanjem plačnem sistemu popolnoma zabrisano načelo nagrajevanja po učinku. Ne smemo pozabiti, da je po predpisu mogoče za dopolnilne plače izločiti 20%, komuna pa ima pravico ta odstotek zmanjšati. Problem nagrajevanja pa se proučujejo in bo gotovo prišlo do rešitve, ki bo upoštevala proizvodnost in nagrajevanje po efektu dela.

KAKO PREPREČITI VPLIV IZVOZNIH KOEFICIENTOV NA NOTRANJE CENE

V kratkem je tov. Breclj odgovoril potem na vprašanje o delavskih svetih po obratih, dalje pa se je ustavil ob vprašanju, kako bi preprečili, da ne bi visoki koeficienti na izvozeno blago vplivali na cene na notranjem tržišču. Tov. Breclj je dejal, da je največja težava v tem, ker je ponudba dosti manjša kot potreba in da je zaradi tega tečaj dolarja višji, kot je bilo predvideno. Čim višji je kurz dolarja na obračunskem mestu, več sredstev dobe podjetja, ki izvažajo in dobijene devize prodajajo na deviznem obračunskem mestu. Tako podjetja lahko dvigajo cene, draže plačujejo blago. Tako so dvignili ceno pri živini za kg žive teže na 120 din. Pri tem imajo še vedno dovolj dobiček in če bi se tečaj dolarja dvignil, bi to lahko privedlo do ponovnega dviganja odkupnih

cen. To bi lahko preprečili, če bi za dobo, dokler ne bodo devizni tečaji ustaljeni, izvozne koeficiente spreminjali z ozirom na to, kako notira dolar na obračunskem mestu.

TRGOVINA Z LESOM

Nasprotno pa pri lesu pridejo letos podjetja na notranjem trgu do večjega zaslužka kakor pri izvozu. Les se je znatno podražil. Vzrok za to pa je predvsem, ker je zaradi omejene sečnje malo lesa. Na notranjem tržišču so cene dosegle tako višino, da se ga podjetjem bolj izplača prodajati doma, kakor pa izvažati. Poudariti je treba, da bo cene lesa odvisna od ponudbe, to je, da bo imel komercialno ceno, če hočemo zagotoviti politiko varčevanja z lesom. Ne le za koledarska leta, je tov. Breclj dejal, da je to že urejeno z uredbo o gospodarskih investicijah. Toda za letos ima Zvezni izvršni svet z družbenim planom še pravico odrediti tranše, kar praktično pomeni, da je za letos podaljšan lanski sistem. Razlog za to je, ker nam primanjkuje sredstev za obširno investicijsko izgradnjo.

O kreditiranju gradenj v celoti, ne le za koledarska leta, je tov. Breclj dejal, da je to že urejeno z uredbo o gospodarskih investicijah. Toda za letos ima Zvezni izvršni svet z družbenim planom še pravico odrediti tranše, kar praktično pomeni, da je za letos podaljšan lanski sistem. Razlog za to je, ker nam primanjkuje sredstev za obširno investicijsko izgradnjo.

O GRADNJI AVTOCESTE

Tov. Breclj je nato odgovoril na vprašanje o pripravah za gradnjo avtoceste Ljubljana-Zagreb. Dejaj, da so gradbena dela prevzela podjetja Gradis, Slovenija-cesta, Tehnika in Plonir. Letos bodo zgradili prvi, tako imenovani višnjegorski sektor. Za to gradnjo so zagotovljena sredstva. Sedaj tečejo pogajanja za dobavo mehanizacije. Izvršni svet je postavil za gradnjo ceste posebno grupo pri Upravi cest, ki je zadolžena s to investicijsko nalogo.

Na koncu je tov. Breclj govoril še o gradnji stanovanj, o reorganizaciji izvoznih podjetij in pojasnjeval še nekatera druga gospodarska vprašanja.

DELO ODBOROV ZVEZNE LJUDSKE SKUPŠČINE Obravnavanje osnutka zakona o zaključnem računu za leto 1952

Včeraj sta odbora za proračun Zveznega sveta in Zbora proizvajalcev Zvezne ljudske skupščine nadaljevala obravnavanje osnutka o zaključnem računu za l. 1952. Na skupni seji obeh odborov je v načelni razpravi o osnutku tega zakona več ljudskih poslancev poudarilo potrebo po kontroli nad porabo denarja. Poslanci so opozorjali na težave, na katere je zadevalo naše gospodarstvo predlanskim zaradi suše. Posledica tega je bila, da ni bilo moč dočeti planiranih dohodkov. Treba pa je poudariti, da smo vse te težave premagali, kar je treba pripisati naporom delovnih ljudi in ukrepom, ki jih je takrat storila vlada. Odbora nadaljujeta razpravo o osnutku zakona o podrobnostih.

Na isti dan je sklicana tudi seja odbora za gospodarstvo Zbora proizvajalcev Zvezne skupščine. Ta odbor bo med drugim obravnaval osnutke zakonov, ki jih bo obravnaval tudi odbor Zveznega sveta, razen tega pa bo poslušal poročilo poverjenika Zveznega izvršnega sveta o izpolnitvi družbenega plana v prvem četrtletju letošnjega leta.

SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO ZBORA PROIZVAJALCEV

Odbor za gospodarske organizacije Zbora proizvajalcev Zvezne ljudske skupščine se bo sestel 27. aprila. Na tem sestanku bo proučil statut Zvezne zunanjetrgovinske zbornice in Zvezne industrijske zbornice, dalje pravila Združenja tekstilne industrije, Združenja delavcev v industriji nekovnih in Združenja ribarske industrije.

ODBORA ZA GOSPODARSTVO BOSTA IMELA SEJI 4. MAJA

Odbor za gospodarsko Zvezne ljudske skupščine je sklical sejo za 4. maj. Na dnevnem redu je obravnavanje osnutka osnovnega zakona o zaščiti živine pred živalskimi kužnimi boleznimi, dalje osnovnega zakona o zaščiti rastlin pred boleznimi in škodljivci ter osnutka zakona o prometu s semenom. Na tej seji bo odbor proučil tudi osnutke statutov Zvezne industrijske zbornice, Zvezne zunanjetrgovinske zbornice, Zvezne kmetijskih zbornic, Zvezne trgovinske zbornice in Zvezne gostinske zbornice.

Predsedstvo SZDL Slovenije o problemih in vasi

Ljubljana, 23. aprila. Pod predsedstvom tov. Mihe Marinka je bila včeraj v Ljubljani seja Predsedstva Glavnega odbora SZDL Slovenije. Na seji so razpravljali o nekaterih najvažnejših gospodarskih in političnih problemih na naši vasi in o nalogah organizacij SZDL v tej zvezi.

Priprave za hrvatsko-slovenski festival

Koper, 23. aprila. Pripravljali odbor za hrvatsko-slovenski mladinski festival, ki bo v koprskem in bujskem okraju od 13. do 20. VI., je izdelal program kulturnih in športnih prireditev. Na večer festivala bo v Bujah svečana predstava Drževce »Dubravke«. Slavnostna otvoritev bo 13. VI. v Umagu, zaključna prireditev pa bo v Koprju. Med tednom bodo v obeh okrajih številne kulturne in športne prireditve. Okrog 30 vasi obeh okrajev bodo obiskale najboljše kupine mladince Slovenije in Hrvaške. Mladinska organizacija bujskega okraja bo priredila razstavo umetniških fotografij, letalski zvezi Hrvaške in Slovenije pa bosta priredili jadrarno mladinsko razstavo. Pripravljali odbor bo dal v tisk letake in značke v osnutku shikarja Trpina. Putnik pa bo izdelal za to priložnost posebne prospekte.

JUGOSLOVANSKA LOTERIJA Poročilo o žrebanju srečk 55. kola

dne 23. aprila v Titovem Velesu

Srečke, ki se končujejo s spodaj označenimi števkami	so zadelo dobiček dinarjev
830	2.000
5900	10.000
0131220	10.000
0329700	200.000
0582960	200.000
0329701	10.000
0582961	10.000
0127862	10.000
83	300
23	1.000
3853	4.000
7383	4.300
1583	6.300
7333	10.000
9543	20.000
0127863	500.000
4294	6.000
1154	30.000
0127864	10.000
8843	6.000
20365	100.000
6	100
2616	4.100
8426	4.100
5236	5.100
007	3.000
1507	5.000
1567	5.000
3037	8.000
8697	8.000
41807	50.000
0191897	10.000
0996957	10.000
78	300
49228	50.000
0131218	10.000
0191898	200.000
0996958	1.000.000
9	100
99	900
4269	4.100
0329699	10.900
0582959	10.100
0191899	10.900
0996959	10.100
0131219	300.100

Skupno je bilo izzrebanih 304.488 dobitkov in 6 premij v vrednosti 80.400.000 dinarjev.

V zneskih za izplačilo so vezani dobitki že upoštevani. Dobitke izplačujemo samo po uradni žrebni listi od 26. aprila dalje.

Srečke 54. kola so z današnjim dnevem že v prodaji.

Srečka št. 0996958, ki je zadelo premijo 1.000.000 din, in srečka št. 20365, ki je zadelo 100.000 din, sta bili prodani v Ljubljani. Srečna dobitnika pozivamo, da se zaradi izplačila javita v prostorih Jugoslovanske loterije, podružnica za LRS v Ljubljani, Beethovnova 10.

„Hočemo biti dobri duhovniki - zvesti cerkvi in domovini“

je dejal Matija Medvešek, predsednik Cirilmetodijskega društva katoliških duhovnikov

Ljubljana, 22. apr. Slovenski duhovniki, člani Ciril Metodovega društva, med njimi ugledni katoliški duhovniki, so imeli te dni v Ljubljani konferenco, ki so se je udeležili razen večjega števila predstavnikov republiških in zveznih časnikov, agencij in radijskih postaj tudi člani Komisije za verska vprašanja. Predstavniki jugoslovanskega tiska so se v raznih vprašanjih zlasti zanimali za delo Ciril Metodovega društva in splošne odnose med duhovniki in ljudsko oblastjo.

V prisrčnem pogovoru so se predsednik glavnega odbora CMD Matija Medvešek in uvodu toplo zahvalili za pobudo, da je bila sklicana ta konferenca, in izrazil pripravljenost, da je to najprimernejši način, kako bi lahko prek predstavnikov našega tiska pravilno obvestili vso našo in svetovno javnost o resničnem stanju in delu duhovščine v Sloveniji. Ko je govoril o CMD, je predvsem poudaril, da je to izključno stanovska, ne pa kakršna koli politična organizacija slovenskih katoliških duhovnikov, kakor jim čisto zlonamerno očitajo. »Glavni cilj naše organizacije,« je rekel, »je v tem, da bi v sedanjih družbenih stvarnostih naša ustrezno mesto duhovnikom, to pomeni, da bi nam, katoliškim duhovnikom v socialističnem družbenem redu omogočili in zagotovili naše poslanstvo, ki smo ga prevzeli, ko smo postali funkcionarji Cerkev - duhovniki. Naši člani pa se prek tega društva nikakor niso in se tudi ne bodo ukvarjali s politiko. Društvo samo se zaveda, da sodijo politična vprašanja na delovno področje političnih organizacij, tam pa imajo duhovniki kot svobodni državljani in posamezniki možnost, da sodelujejo po svojem tistem domovinskem čutu.«

Na vprašanje, ali slišatelji teološke fakultete in Ljubljani, ki ne sodi več med državne fakultete in bi se morala zato vzdrževati izključno iz sredstev Cerkev. Doktor cerkvenega prava in predavatelj na teološki fakulteti prof. dr. Močnik je izjavil, da je dobila ta fakulteta lani od države 2 milijona din, kolikor potrebuje za kritje svojega letnega proračuna. Razen tega je dr. Močnik pojasnil, da je zdaj na ljubljanski teološki fakulteti vpisanih 94 slušateljev, od teh jih 77 živi v konviktu, ki ga oskrbuje škofija.

Na vprašanje, ali slišatelji teološke fakultete nemoteno hodijo na predavanja, je dr. Močnik odgovoril, da ni nobenih ovir. Imajo celo lastno društvo z imenom Cirilsko društvo. Njegov značaj pa je podoben značaju CMD. Od 77 v konviktu živih članov je v tem društvu včlanjenih 66, pa tudi drugi sodelujejo v njem. Društvo skrbi za vse slušatelje fakultete pa tudi za ugodnosti, kakršne imajo slušatelji drugih fakultet. Člani imajo na razpolago na novo urejeno knjižnico, eno največjih in najpopolnejših. Začeli so izdajati svoje glasilo »Braza«, ki je izšlo že v dveh letnikih.

Svoboda veroizpovedi je v Sloveniji popolnoma zajamčena, kar se zrcali tudi v cerkveni zakoniki dejavnosti. To je potrdil tudi dr. Jože Premrov, urednik verskega glasila »Družina«, ki izhaja v 38.500 izvodih. Urednik je rekel, da je ta časnik razširjen po vsej Sloveniji, pa tudi po sosednih ljudskih republikah. Razen tega ga pošiljajo v celo A. STO, v Beneško Slovenijo, na Koroško in v vse dežele, kjer žive naši izseljenci. Ko je dr. Premrov govoril o tem, da nekateri izseljenci v tujini pod vplivom naše emigracije odklanjajo ta časnik, češ da »Družina« ne potrebuje, ker imajo svoj časnik, je pripomnil: »Zakaj ga ne potrebujejo? Zato, da ne bi ljudstvo zvedelo, da lahko v domovini izdajamo versko glasilo, ki je namenjeno najširšim slojem in katerega namen je povezati tudi vse naše kraje v tujini.« V zvezi z izhajanjem tega glasila je dr. Premrov poudaril: »Težav ni nobenih. V začetku izdajanja smo imeli težave s papirjem, zdaj pa ga časnik, je priložnostno papirju, ki ga dobivamo.«

Profesor na bežigradski gimnaziji v Ljubljani, duhovnik Franc Lipičnik, urednik stanovskega glasila »Nova pot«, je v zvezi z izhajanjem tega časnika, namenjenega predvsem duhovščini, izjavil, da lahko kot urednik reče, da ima v zvezi z izhajanjem časnika popolnoma proste roke in da povsod najde razumevanje. »Smešno se mi zdi,« je rekel, »odgovarjati na kletve, da smo podkupljeni, da pišemo tako, kakor nam ukazujejo in podobno. V naše glasilo lahko piše vsakdo, tudi če ni član. Tudi pri glasilu »Družina« je poudaril še enkrat, »ni nobenih ovir glede svobodnega izhajanja. Piše lahko, kdor hoče.«

Prior kartuzije v Pleterjah dr. Leopold Edgar je govoril o nemotenem delu duhovnikov v Sloveniji in rekel, da dela njegov samostan nemoteno, on pa gre vsako leto poročat v Francijo, kjer je njihov nadrejeni kartuzijski forum. Na vprašanje, ali imajo tudi drugi redi podobne zveze z Rimom, je odgovoril: »Vsi ostali redi so z Rimom v neposrednih stikih, in sicer prek svojih delegatov, ki hodijo v Rim poročati.«

V tej zvezi je župnik Smon pripomnil: »Čudim se, da v vatikanski radiu zmeraj omenja Jugoslavijo kot deželo za železno zavoso, kjer mora Cerkev molčati, kjer je v suženjstvu, kjer nima nobenih zvez, v resnici pa zveze imajo. Toda prek teh zvez bi se radi vsevali v naše politične odnose, češ, pa naša ljudska oblast ne dovoljuje.«

Ker je bila v Ljubljani na pobudo CMD ustanovljena tudi »Zadruga katoliških duhovnikov«, ki oskrbuje duhovnike in cerkve z vsemi cerkvenoliturgičnimi potrebščinami, je predsednik te zadrage Greif izjavil, da se je njena dejavnost zadnje čase razširila na vsa Jugoslavija, ker oskrbuje cerkve tudi z vsem, kar potrebujejo za opravljanje duhovniške službe. Ta zadruga ima tudi delavnice za cerkvene paramente, posebno blago pa izdeluje tudi domače tkalnice. Zadruga ima tudi svoj oddelek za izdelovanje sveč. Povsod najdemo razumevanje in nihče nam ne dela težav. V naši zadrugi lahko kupujejo vsi duhovniki, pa naj bodo člani ali ne, pa tudi verniki, je zaključil Greif.

Na vprašanje, kakšen je v praksi odmev zakona o pravnem položaju verskih skupnosti, je župnik Smon odgovoril: »Letos junija, ob obletnici tega zakona, nameravamo sami organizirati anketo med svojimi člani. Že od začetka smo sodelovali v pripravah na zakon in nekateri naše predloge so upoštevali. Lahko rečem, da so nastale od takrat, na terenu znatne spremembe, in sicer večje spremembe za nečlane kakor za člane. Zdaj imajo člani dovoljenje, da ob nedeljah zbirajo cerkvene prispevke, ob posebnih priložnostih, t. j. ob večjih praznikih, pa jim je dovoljeno darovanje okrog oltarja.«

Na vprašanje, ali obstajajo tudi kje drugje stanovska društva duhovnikov, je župnik na Rogu Tone Ronko odgovoril: »Kakih 400 duhovnikov je zbežalo od svobode in suženjstvo in skoraj nobeden ni prošil, da bi se smel vrniti. Njihova najmočnejša oporišča so Koroška, ZDA in Kanada. S Koroškega nas napadajo in nam pošiljajo grozilna pisma. Sleherno združevanje ali gibanje duhovnikov,« je rekel, »imenujejo odpadništvo od Cerkev in vere podreditve komunizmu in državniki dikaturi.« Duhovnik Ronko je omenil, da so ti sovražni emigranti ustanovili zdaj Zvezo hrvatskih duhovnikov. Tega jim nista odobrila ne Cerkev, ne država. Izdajajo svoje glasilo, kjer ureja hrvatski jezuit Ivan Nikolič. V tem glasilu nas napadajo, da se ukvarjamo s politiko, sami pa so največji politiki.«

Etiopska vojaška delegacija v Ljubljani

Ljubljana, 23. aprila

Etiopska vojaška delegacija na čelu z brigadnim generalom Meredom Mengesom, ki se že nekaj časa mudi v Jugoslaviji, je bila danes gost ljubljanske garnizona. Generalpodpolkovnik Radivoje Jovanović je priredil gostom danes dopoldne slovesen sprejem. V spremstvu predstavnikov JLA so si člani etiopske delegacije ogledali tovarno »Lito-

stroje, obiskali so ljubljanski grad in druge kulturne zanimivosti glavnega mesta Slovenije. Opoldne je bilo gostom pripravljeno slovesno kosilo v hotelu Bellevue.

Gostje so popoldne odpotovali v Postojno, kjer si bodo ogledali znamenitosti Postojnske jame, potem pa bodo nadaljevali pot v Opatjovo. Jutri bodo člani etiopske delegacije obiskali ladjeladnico »5. maj« na Reki. K. M.

Obiskovalci vinarske razstave v Ljubljani od 24. aprila do 2. maja 1954 naj izkoristijo 25% popust, odobren za kongres vinogradnikov!

DALJNOVZHODNI PROBLEMI IN ZENEVSKA KONFERENCA (V)

ŽELJE IN MOŽNOSTI

V nedavni, marčni debati o problemu Indokine v francoski skupščini je eden izmed radikalnih prvakov Mendes France obtožil francosko vladu, da je privolila, da bi na ženevski konferenci razpravljali o Indokini. Zavzemajoč se za neposredna pogajanja (»imamo samo en izhod, bolesten, v marsičem krivičen«), je obdolžil francosko vladu, da hoče izkoristiti ženevsko konferenco samo za pretvezo, da bi opravičila nadaljevanje sovražnosti v Indokini ob povečani ameriški intervenciji.

Težko je verjeti, da bi francoska vladu res to želela, kar trdi Mendes France, že zaradi notranjega odpora, ki bi nanj zadela takšna smer. Čeprav Bidault optimistično presoja bližnje razgovore o Indokini, vendar ni pokazal kart, s katerimi potuje v Zenevo. Na vsa neugodna vprašanja, kaj pričakuje od Zeneve in zakaj naj bi Rusi in Kitajci pomagali francoski vladi doseči njen cilj — vojaško zmago nad Ho Si Minhom — je Bidault vztrajno odgovarjal: »To bomo videli.«

Ce naj verjamem nekaterim dobro poučenim ameriškim virom, je francoska vladu predložila Washingtonu ta-le načrt:

Prvič, možna je samo ena zadovoljiva poravnava spopada v Indokini: ustavititi kitajsko pomoč Ho Si Minhu, potem pa dokazati vojaško premoč Francije; drugič, ker je bilo treba Kitajski kakorkoli poplačati to koncesijo, lahko pomagajo samo ZDA, in sicer ne samo da bi odprle Kitajski vrata v OZN, marveč tudi, da bi omogočile normalizirati gospodarsko izmenjavo in da bi Kitajski celo nudile nekatere trgovinske olajšave; tretjič, Američani naj bi doprinesli to »zrtev«, kajti v nasprotnem primeru grozi nevarnost, da bo padla še ta zadnja »Ameriki naklonjena vladu« in da bo prišla na krmilo nova, ki bi bila bolj ali manj pod kominformovskim vplivom.

S svojim predlogom »o združenih akcijah« proti kitajski pomoči Ho Si Minhu, dalje z zavzemanjem za »opomin« in naposled s sporazumom v Londonu in Parizu o sistemu »obrambe organizacije« na Daljnem vzhodu je Dulles, čeprav ni povsem kategorično odklonil francoske pobude, dejansko dokazal, da ne veruje v uspešno ureditev problema Indokine v Zenevi.

Velika Britanija in Francija pa sta z odklonitvijo predloga, da bi poslali Kitajski »opomin«, in z opreznostjo v zvezi z idejo o pacifiškem paktu dokazali, da načeta preudicirati ničesar, kar bi lahko pokopalo nade na uspeh ženevske konference. S tem, da sta Velika Britanija in Francija napovedali možnost pacifiškega pakta, sta tudi dokazali, da nista pripravljene na noben kompromis s Ho Si Minhom.

Vojna v Koreji in v Indokini pa dokazuje, da daljnjevzhodnega problema ni moč obravnavati ne urediti po vojaški poti. Sovjetska agresija na Koreji je doživela hud moralni in vojaški poraz.

DANES PO SVETU

Sovjetski proračun

Osnutek sovjetskega proračuna za leto 1954, o katerem zdaj razpravljajo na zasedanju Vrhovnega sovjeta, ne razkriva nobenih novih momentov v kmetijski politiki. Kakor strokovnjaki radi pravijo o proračunu, da je finančna podoba politike neke vlade, tako tudi novi sovjetski proračun samo registrira tiste spremembe v politiki vlade Malenkova, ki jih je le-ta že poprej objavila ali izvedla. Te spremembe pa niso senzacionalne in se pretrežno nanašajo na gospodarstvo.

Proračun ZSSR za letošnje leto so povečali na okrog 30 milijard rubljev. Sestava proračunskih izdatkov za gospodarstvo je docela v skladu s smerjo, ki jo je Malenkov formuliral lani avgusta: hkrati z nadaljnjo forsiranjem težke industrije povečati investicije v kmetijstvu in naftni industriji. Propaganda, ki je bila sprožena v zvezi s tem, je hotela vzbuditi vtis, da gre za korenito spremembo smeri. Razmerje med izdatki za težko, za lahko industrijo in za kmetijstvo pa kažejo prave stvari. Nekateri spremembe glede sredstev, namenjenih v kmetijski in naftni industriji, niso bile izvedene na račun težke industrije, niti niso toliko, da bi utegnile privedi do naglega izboljšanja življenjske ravn — kot je to trdila propaganda. V najboljšem primeru lahko te spremembe s mo omlitjo posledice ogromnih nesorazmerij med temi gospodarskimi panogami. Proračunski izdatki za vojsko znašajo 100 milijard rubljev. V primeri z lanskim leto mso znani za 9,5 milijard, da so zato hkrati, povečali sebnne skladu, ki so tudi namenjeni vojski. Toda ne glede na to drža, da so izdatki SZ za vojsko v glavnem ostali na isti ravni kot prejšnja leta, ki so bila leta sovjetske ofenzive v hladni vojni. To seveda hudo obremenjuje sovjetsko gospodarstvo in še vedno daje moč vedne pečat vojnega gospodarstva. Tako tudi ta sovjetski proračun ni proračun »građivne komunizma« — kot ga je Zvezje krstili O. Milčević

Dobrih sedem let vojne v Indokini rodi enake sadove. Francija je v tej vojni potrošila dvakrat več, kakor je dobila pomoči po Marshallovem načrtu za svojo lastno obnovo, ZDA pa potrošile za to vojno na leto približno milijardo dolarjev. In vendar imajo v rokah samo utrjena mesta in važnejše prometne zveze.

Stališče sovjetske delegacije v Berlinu ne kaže, da bi bila moskovska vladu pripravljena v Zenevi »opustiti pozicije, ki si jih je priborila na Kitajskem med drugo svetovno vojno in ki pomenijo latentno nevarnost za mir na Daljnem vzhodu. Se več: jasno je, da bi SZ te pozicije rada utrdila (nenehno utrjevanje njenega vpliva v zunanji Mongoliji, krepitev pozicij v Sinkjangu, zagotovitev vojaških oporišč v Port Arthur in Dairenu za nedoločeni čas, čedalje ostrejša kontrola nad severnokorejskim režimom in onemogočenje sleherne ureditve korejskega vprašanja, ki ne bi temeljila na kontroli vse Koreje itd.).

Z ostrino, naperjeno izključno proti Kitajski (in Indokini), pa ameriška politika aktivno podpira ohranitev sovjetskih pozicij s tem, da Amerika noče priznati pekinške vlade in da ovira Kitajsko, da ne more navezati normalnih gospodarskih stikov z drugimi deželami, onemogoča tudi ureditev korejskega vprašanja.

Znano je, da je pereče vprašanje Koreje umik tujih čet in združitve. Združitve zahteva skupne in svobodne volitve izobražena moštva, da bi oblast izobrila tako severnokorejski kakor tudi južnokorejski režim. Neurejeno vprašanje Kitajske, ozir. vztrajanje pri zahtevi po razdelitvi področij vpliva pa takšno možnost izključuje. Neurejeno vprašanje Kitajske v takšnih razmerah zmeraj omogoča pritisk tisti

strani, ki je v zadnjem trenutku močnejša. Za zdaj je torej kaj malo upanja, da bi dosegli v Zenevi kaj več, kakor da se bodo sprijaznili s statusom quo.

Ceprav je to docela posebno vprašanje, ni dvoma, da bi olajšali ureditev daljnjevzhodnih problemov v celoti, če bi odstranili z dnevnega reda vprašanje Indokine. In ne samo daljnjevzhodne.

Ali drži ta pot prek likvidacije Ho Si Minhovega gibanja? Mar ne bi s tem omogočili Moskvi in Pekingu, da bi v svojo korist izrabila nezadovoljstvo, ki bi ga povzročili slabi in nepopolarni režimi v Indokini? Ko se je Mendes France zavzemal za neposredna pogajanja s Ho Si Minhom kot najlažja, je rekel: »Ne vem, da Ho Si Minh ni svobodni, vem pa, da bodo pogajanja z Moskvo in Pekingom samo povečala njegovo podređitev.« Kolikor Ho Si Minhov režim res sloni na široki podpori množice, daje najmanj povoda misliti, da je satelit. Če bi Vietnamu nudili gospodarsko pomoč — kakor nekateri predlagajo prek OZN ali kakega drugega telesa — bi bilo tudi to pomembno poročilo za vietnamsko neodvisnost. Ho Si Minh je sam namignil, da je zainteresiran na takšni pomoči.

To ne pomeni, da ne bi bilo koristno v Zenevi poskusiti najti nekakšno demokratično ureditev, tembolj, ker se obeta sodelovanje vseh zainteresiranih strank in dežel. Že zdavnaj pa je očitno, da bi sleherna ureditev, ki naj bi slonela na prizpoznanju indokitajskem ljudstvu pravice, da sam odloča o svoji usodi na podlagi čimvečje neodvisnosti, že bolj zaostri položaj na Daljnem vzhodu. Če bodo na ženevski konferenci to uvideli, ne bo ostala brez uspeha. To pa velja v glavnem tudi za ostala daljnjevzhodna vprašanja.

Vlado Teslić

EISENHOWERJEV GOVOR ZDRUŽENJU ČASOPISNIH PODJETNIKOV

Due točki političnega programa

Poziv deželan, naj vzpostavijo »kooperativni mir ali pa bodo morale sprejeti vsiljeni mir«

Washington, 23. apr. (USIS) — Predsednik ZDA Eisenhower je sinoči v govoru Združenju ameriških časopisnih podjetnikov obrazložil osnovne črte daljnosežne ameriške politike. Prvo točko tega političnega programa naj bi obsegali »v krepitve Amerike usmerjeni napor«, drugo pa graditev »kooperativnega miru med ljudmi«.

Govorec o nevarnosti pred agresijo, ki je po njegovih besedah »še

vedno strahotna nevarnost«, je Eisenhower pozval dežele, naj vzpostavijo »kooperativni mir ali pa bodo morale sprejeti vsiljeni mir«, po katerem zdaj teže »komunistične države, kot je prej težil za njim Hitler«.

Eisenhower je dejal, da je zgodovina podelila Združenim državam Amerike »odgovornost vodstva«, in ker se za stabilnost sveta sorazmerno bolj zanimajo, morajo pravezeti pobudo, kar zadeva »razvoj resnične mednarodnega razumevanja, na katerem je treba zgraditi kooperativni mir«. Da bi dosegli ta cilj, je pozval ameriški narod k notranji enotnosti in sodelovanju z drugimi državami. Pripomnil pa je, da takšno sodelovanje zahteva, da ima ameriški narod več razumevanja do drugih ljudi, prav tako pa si morajo »dežele odstraniti obal prizadevanj, da bi bolj razumele ameriški narod, zlasti naše upe in naše cilje«.

Ameriške novinarje je pozval, naj prispevajo k razumevanju življenja povprečnega Amerikanca in k odstranitvi »tragičnega nerazumevanja«, spriču katerega »zahodno-evropsko prebivalstvo čisto presoja Ameriko in SZ kot dve veseliti, ki iščeta samo prikladen trenutek, da bi uničili druga drugo«, in zato tudi verjamejo, da ZDA »iščejo za vseživštev evropskih narodov samo zato, da bi jih v času krize izkoristili«.

B. Pešić

O skupnem stališču v Zenevi

(Nadaljevanje s 1. strani) Živiti Nemčije, bodo degolistični ministri odstopili. Ker pa se zavdajo, kako neroden bi bil položaj Francije, če bi jo v Zenevi zastopal minister vlade, ki je odstopila, so sklenili degolisti odgoditi obračun z »Evropejci«. Laniel je spet pridobil nekaj časa in bo poskušal prepričati degoliste o tem, da je treba določiti datum debate o ratifikaciji pogodbe o evropski vojski, ali pa bo vsaj poskušal dobiti njihovo privolitve, da proti temu ne bodo nastopili. Teško je reči, ali se mu bo to posrečilo, vse pa kaže, da ga bodo brzkone socialisti podprli, če jim bo obljubil, da ko bodo določali datum, ne bodo nenačajli bistva vprašanja v debati, ki bi lahko zaostri razcepjenost med socialisti. S tem pa vladne krize še ne bi povsem odstranili, ker degolisti zahtevajo še en pogoj, ki dela Bidaultov položaj pred ženevsko konferenco skoraj nevzdržen.

Bivši degolisti pravzaprav nasprotujejo podpisu francosko-vietnamskega pakta, ki so ga sklenili med nedavnimi razgovori med Francijo in Bao Dajevo vlado. S tem paktom naj bi Vietnam dobil legitimacijo, ki bi Bao Dajevim delegatom omogočila udeležbo na ženevski konferenci. Vse kaže, da je del radikalnih socialistov sporazumen s stališčem degolistov, utemeljenim s strahom, da bi utegnila navzočnost »neodvisnega Vietnam« v Zenevi otežkočiti pogajanja s Ho Si Minhom, ki ga tam ne bo in ki bi lahko to okoliščino izkoristil za pretvezo, da bi odklonil pogajanja in nadaljeval vojno, kar bi utegnili spriču ameriške zainteresiranosti na Indokini sprožiti neposredno intervencijo ZDA.

Vidimo torej, da pojde Bidault v Zenevo tako, da bo, Lanielu v Parizu prepustil, naj se bori s člani svoje vlade, ki tudi sami niso soglasni v tem, na kakšno stališče naj se postavi francoski delegat v posameznih

fazah pogajanj! To ni lahka naloga in Bidault bo jutri na sestanku ministrskega sveta nedvomno skušal doseči, da bi položaj nekoliko razčistil in dobil bolj proste roke.

B. Pešić

TURCIJA Investiranje tujega kapitala

Ankara. (Tanjug). Turški tisk poroča, da je družba »Fork« sklenila v Turčiji zgraditi tovarno traktorjev. Tovarno Lodo zgradili v Smirni ali Adani. Od nedavna, ko so izglasovali zakon o investiranju tujega kapitala v Turčiji, je nekaj tujih družb vložilo prošnje v tem smislu. Zahodno-nemška tvrdka »Serader Comp.« prosi, da bi vložila 157.900 zahodnonemških mark v gradnjo tovarne pisarniških potrebščin. Francoska tvrdka »Sipa« bi rada vložila 40 milijonov frankov za graditev tovarne rožnega olja.

BELGIJA Trinajsta povojna vlada

Bruselj. Zahodnonemška časopisna agencija poroča, da je socialistični prvak Achille Vae Acker snobel sestavil trinajsto povojno belgijsko vlado. Vlada je davi zaprislegla kralju, zatem pa je zunanji minister Spaak odpotoval na zasedanje Sveta atlantskega pakta v Parizu. Nova belgijska vlada je dejansko koalicijska socialistične liberalne stranke in je nadomestila prejšnjo enostrankarsko vlado krščansko-socialne stranke. V Ackerjevi vladi je devet socialistov in sedem liberalcev.

OZN Prvi sestanek pododbora za razorožitev

New York. (AFP). Danes bo v New Yorku prvi sestanek pododbora za razorožitev, ki mora do 15. junija predložiti Komisiji za razorožitev OZN poročilo o doseženih uspehih. Po nekaj sejah bo komite nadaljeval delo v Londonu. V krogih OZN vprašujejo, ali bo sovjetski delegat pri delu podkomiteja, saj je Višinski ugovarjal sestavi podkomiteja, zahtevajoč, naj bodo v njem delegati Kitajske, Indije in ČSR. Vendar v teh krogih pripominjajo, da sovjetskega veleposlanika v Londonu Malika ni na spisku sovjetskih delegatov v Zenevi.

ITALIJANSKO POLITIČNO ŽIVLJENJE

Srdita ofenziva klerikalne desnice se nadaljuje

Sprožil jo je boj v zvezi s smerjo krščanske demokracije

(Od posebnega dopisnika »Borbe«)

Rim, 23. aprila.

Ofenziva demokršćanske desnice se ni omeñila zgolj na napade Pelle in Andreotta na vladu in strankino vodstvo. Pripravljajo se na junijski kongres stranke je zdaj s pomočjo Vatikana usmerila svojo dejavnost proti razdiralnemu vplivu tako imenovane Fanfanijeve-Gronchijeve levice. Prvi udarec so zadali »z levicarnostvom najbolj okuženih« organizacij: mladinski katoliški akcije.

Pred tremi dnevi sta kardinala Ottaviani in Piazzo pozvala predsednika te organizacije na razgovor v Vatikan. Vatikanski veljaki so Rossija prosili, naj odstopi, kar pa vodja katoliške mladine ni storil, ne da bi protestiral. V pismu provincijskim organizacijam Katoliške akcije Rossi izrecno poudarja, da je bil prisiljen odstopiti, ker se ne strinja s politično smerjo vatičanske politične akcije. Potem niti predsednik Katoliške akcije Gedda ni mogel še nadalje diplomatično molčati. V komunikaciji pravi »siva eminenca Italije« Gedda, da so Rossija odstranili, ker je uvedel v svoji organizaciji mišljenje in termi-

nologijo, ki izvira iz nekaterih francoskih katoliških struj (gibanje delavcev - duhovnikov), hkrati pa izražal nevarne težnje. »Tisk in druge manifestacije, za katere je odgovoren Rossi,« je dalje rečeno v komunikaciji predsednika Katoliške akcije, »so povzročili v provinci, zlasti v Benečiji, Srednji Italiji in na jugu takšen položaj, da je prišlo do oddaljevanja od cerkvene discipline in do zagovarjanja komunizma.«

Po nalogu Vatikana so namesto Rossija imenovali prof. Vincija — eksponenta desnice. Razen Rossija so odstranili še sedem drugih članov vodstva.

Toda desnici se ni posrečilo s tem izbojevati končne zmage. Vsi ostali člani uprave mladinske organizacije Katoliške akcije so večeraj sporočili vsiljenemu predsedniku Vinciju, da se ne strinjajo z njegovimi političnimi koncepti, da niso za politiko vodstva Katoliške akcije in da potemtakem z njim ne morejo sodelovati. Provincijska vodstva iz kakih dvajsetih glavnih pokrajin Italije so se postavila na stran Rossija, obsojajoč reakcionarnost uradne demokršćanske in vatičanske politike ter pridruživajo se Rossiji ugotovitvi, da je »buržoazna mentaliteta reakcionarna in da se morajo katoličani v politiki usmeriti na delavce, zatirane in upornike«. Provincijske organizacije so obsodile celo uradno glasilo Katoliške akcije »Quotidiano« kot reakcionarno, zahtevajoč, naj mu odvzamejo naslov uradnega glasila organizacije.

Katoličani se vprašujejo — je rečeno v resoluciji mladinske katoliške organizacije, — »zakaj vzpostavljajo oportunistične zveze z reakcionarno desnico, pred katerimi bi se celo Macchiavelli moral skriti. V dvorani parlamenta so si katoliški dobri z nekaterimi nedemokratičnimi strankami, izven njega pa se družijo z zagriženimi sovražniki demokracije. Nas ne zanima zmaga po vsej sili, temveč pošten boj za demokracijo in pravičnost« — je rečeno na koncu resolucije.

Smer, ki jo zahtevajo nekatere izmed teh organizacij, je takale: zavezanost v Nennijevo stranko ne glede na to, ali se bo ločila od KP Italije.

Ofenziva desnice je sprožila boj v zvezi s smerjo krščanske demokracije, ki bo dosegla vrhunec na junijskem kongresu stranke v Neaplju. Izid tega spopada je za zdaj še nejasen: tako imenovana levica razpolaga z večino, desnica pa z ugledom, gmotnimi sredstvi in pritiskom Vatikana, ki je nedavno uničil tudi gibanje francoskih delavcev-duhovnikov. Toda en premaganev je že znan: spravljava in neenovita politika centra se ne bo mogla obdržati v zaostrenem spopadu med skrajno levico in skrajno desnico, čeprav ima zdaj še premoč.

F. Barbieri

OBISK MARŠALA TITA V ATENAH

bo nudil priložnost, da obravnavamo že storjeno in kar je še treba storiti na poti trojnega sodelovanja

je izjavil predsednik grške vlade Papagos na vprašanje pariškega časnika »Le Monde«

Pariz, 23. apr. (AFP). V intervjuju, ki ga je dal posebnemu dopisniku pariškega časnika »Monde«, je predsednik grške vlade Papagos odgovoril na vprašanje o evoluciji politike balkanskih držav po obisku predsednika republike Tita v Turčiji in pred njegovim obiskom v Atenah. »Navzočnost maršala Tita nam bo omogočila, da obravnavamo že storjeno in kar je še treba storiti na poti trojnega sodelovanja, ki je bilo vzpostavljeno z ankarškim paktom,« je izjavil Papagos.

Na vprašanje o problemu Cipra je maršal Papagos izjavil, da bi bila rešitev tega vprašanja »najboljši način, da bi grško-bri-

tanske odnose utrdili. Pripomnil je, da je politika grške vlade v tem oziru jasna in da je vladu »prisiljena ukrepati v dveh smereh, ki so na prvi pogled videti protislovne, ki pa v bistvu tvorijo docela enotno politiko«. Pojasnjujoč svojo misel je Papagos dejal, da grška vladu ne more prezeiti odkrito izražene volje javnosti, da je treba Ciper priklučiti h Grčiji, hkrati mora ohraniti tudi tradicionalno britansko-grško prijateljstvo. »Na žalost je doslej vladu naletela na odločno negativno stališče britanske vlade,« je pripomnil Papagos.

Na koncu je Papagos pozdravil turško-pakistanski pakt in pristavil, da bi regionalna obramba organizacija lahko koristila miru, če bi bilo zagotovljeno sodelovanje vseh zainteresiranih držav. Poudaril je tudi, da ne bi bilo ovir glede normalizacije odnosov z vzhodnimi državami, če bi se »politika držav vzhodnega bloka razvijala v smislu spoštovanja sedanjega nacionalnega in mednarodnega redas«.

Nota SZ zahodnim velesilam

London, 23. apr. (Reuter). —

Predstavniki britanskega zunanjega ministrstva je danes sporočili, da je britanska vladu prešla nota Sovjetske zveze, v kateri le-ta zahteva, naj bo Kitajska ena izmed petih velesil, organizatorjev ženevske konference. Note istovetne vsebine so bile poslane vladam vseh treh zahodnih velesil. Sovjetska nota pomeni odgovor na noto zahodnih velesil o pripravah na ženevsko konferenco, ki je bila poslana pretekli teden.

Londonški diplomatski krogi sodijo, da bi ta novi sovjetski podkus, da bi dosegli za Kitajsko priznanje statusa velesile, utegnili ogroziti ženevsko konferenco.

Z VSEH STRANI SVETA

vi. Zato menijo, da je možno, da je sovjetska vladu določila Malika, ki je je tako štiri leta v OZN spremljal vprašanje razorožitve, da bo pristopal sestankom podkomiteja.

ZAHODNA NEMCIJA Nad 10 milijonov beguncev in pregnancev

Bonn. (USIS). V Zahodni Nemčiji živi nad deset milijonov beguncev in pregnancev. Po najnovjši statistiki je nad osem milijonov vojnih beguncev ali pregnancev iz dežel, ki so poprej bile nemške ali okupirana področja, okrog dva milijona pa so povojni begunci pretežno iz Vzhodne Nemčije.

NIZOZEMSKA Konferenca azijskih socialistov bo konec aprila v Rangunu

Haag. (DPA). Tajništvo azijske socialistične konference v Diakartu je sklenilo, da bo konferenca azijskih socialistov konec aprila v Rangunu (Burma), ne pa v Bandungu (Indonezija), kot so sprva sklenili. Indonezjska vladu je odklonila izdajo vizuma izraelskemu delegatu, češ da bi to utegnlo škoditi prijateljskim odnosom med Indonezijo in arabskimi državami.

SZ Ratifikacija konvencije o zaščiti žrtev vojne

Moskva. (TASS). Prezidi vrhovnega sovjeta ZSSR je sklenil ratificirati ženevsko konvencijo z dne 21. avgusta 1949 o zaščiti žrtev vojne. Ta konvencija določa, da je treba pomagati ranjenim in bolnim pripadnikom oboroženih sil in daje poročila glede varnosti civilnega prebivalstva med vojaškimi operacijami.

AVSTRALIJA Petrova ne bodo izročili

Camberra. (Reuter). Avstralska vladu je danes odklonila izročitev litvskega tretjega tajnika Vladimira Petrova sovjetskemu veleposlanstvu.

VELIKA BRITANIJA Za zvišanje učiteljskih plač

London. (Tanjug). Na letni konferenci britanske nacionalne Unije učiteljev so z večino glasov sprejeli resolucijo, na temelju katere bo izvršni odbor Unije zahteval od pristojnih organov, naj bi osnovne učiteljske plače znašale od 500 do 900 funtov letno. Resolucije so sprejeli v nasprotju z željami izvršnega odbora Unije.

FRANCIJA Nesoglasja v vladi

Pariz. (AFP). Daviljni francoski tisk komentira nesoglasja v francoski vladi, ki so se pojavila tri dni pred ženevsko konferenco. Časnik »Aurore« sodi, da te težave spravljajo v nevarnost solidarnost vlade ter priznava, da je treba sedaj popočati razjasniti, kajti zastopniki Francija na ženevski konferenci ne smejo zastopati vladno strujo, temveč vso vladu.

INDOKINA Začetek tretje ofenzive Ho Si Minhove vojske?

Hanoi. (Reuter). Francosko vrhovno poveljstvo v Indokini je davi objavilo, da so Ho Si Minhove enote minulo noč silovito napadle francoski izpostavljeni položaj v zahodnem delu utrbe Dien Bien Fu. Ta položaj vietnamske enote žele še nekaj dni prisiliti, da bi se vdali, in sicer z infiltracijo svojih vojakov ter blokiranjem preskrbe. V daviljnem kratkem uradnem poročilu ni rečeno, ali ti boji pomenijo začetek pričakovane tretje ofenzive Ho Si Minhove vojske.

Indokina: francoske čete pričakujejo napad Giapovih enot

OB PRVI JUGOSLOVANSKI RAZSTAVI VIN

V Sloveniji daje vinska trta skoraj največji dohodek na hektar

čeprav raste na zemljiščih, ki za druge kulture niso primerna

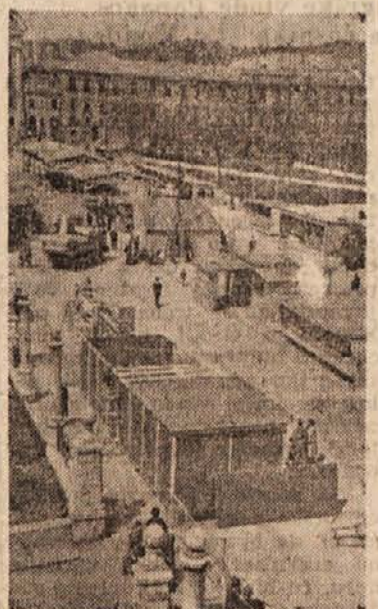
Vinogradništvo spada na slovenskem ozemlju med najstarejše kmetijske panoge, saj sega njegov začetek daleč nazaj v rimsko dobo. Velik del Slovenije na severovzhodu in jugu je izredno primeren za gojitev vinske trte. Razmeroma toplo in vlažno podnebje z miljšimi zimami omogoča zlasti v sončnih legah štajerskih gričev razvoj aromatično in buketno tako izrazitih belih vin, kakršnih v drugih predelih Jugoslavije ne najdemo. Prav to so spoznali že v starem veku. Za kvaliteto vinskih proizvodov so važna tudi vinogradniška tla ne le v severovzhodnem delu Slovenije, marveč tudi v vinorodnem okolišju Krasa, kjer pridobivajo znani teran, visoko cenjen že v starem Rimu.

Ti predeli Slovenije, ki že od nekdaj slovijo po svojih vinih, lahko tudi danes glede kvalitete tekmujejo z najboljšimi vini v tujini. Zato so poznavalci to vino vedno dražje plačevali. Žal pa dolgo nismo znali komercialno izkoristiti slovenskih vin, in to vse do zadnjih let, ko nam je uspelo ugotoviti ta sloves in ga še povečati, kar je omogočilo večji izvoz kvalitetnega sortnega vina.

DVE MILIJARDI DIN ZNAŠA VREDNOST LETNEGA PRIDELKA, KI GA DAJE VINSKA TRTA V SLOVENIJI

Vinogradništvo je glede na razširjenost, vrednost letne proizvodnje in načina izkoriščanja zemljišč tudi v okviru Slovenije pomembna panoga kmetijstva in gospodarstva sploh. Po površinski enoti daje vinska trta med vsemi kmetijskimi kulturami — razen hmelja, ki ga po gojimo na najboljši zemlji — največji kosmati dohodek, saj presega vrednost enoletnega vinskega pridelka v Sloveniji 2 milijardi din. Da dosežemo ta dohodek, je seveda potrebno mnogo truda. Zlasti važna pa je to, da ta dohodek dosežemo izključno na zemljiščih, na katerih ne bi mogli uspešno gojiti nobene druge kulture. V izrazito vinorodnih predelih, kakor v Halozah ali v Slovenskem Primorju je vinogradništvo za večino prebivalstva skoraj edina proizvodna panoga, ki mu omogoča preživljanje.

Vinogradniška površina Slovenije se je žal od konca prejšnjega stoletja, ko je vinograde začela uničevati trsna uš, precej zmanjšala. Pred 100 leti smo imeli v Sloveniji še okrog 100.000 ha vinogradov. Po nastopu trsne uši se je obnova vinogradov zavlekla še v razdobje med obema vojnama. Vendar smo imeli leta 1940 v Sloveniji še okrog 30.000 vinogradov. Nov udarec pa je našemu vinogradništvu prizadejala okupacija med drugo svetovno vojno. Tako se je površina naših vinogradov zmanjšala za nekaj pod 20.000 ha. Pa tudi ti vinogradi so že stari do 40 oziroma 50 let in jih je treba čimprej obnoviti. Zato določa pespektivni program našega vinarstva načrtno obnovi-

Pogled na razstavišče

tež 10.800 ha vinogradov, in to po poprejšnji rajonizaciji. Vzporedno je predvidena gradnja 8 velikih modernih proizvodnih klet, z mehanizirano predelavo in sodobno kletarsko tehniko ter preureditev šestih večjih državnih in zadržinskih klet. Gradnja takih proizvodnih klet je za zdaj najbolj potrebna zaokroženim vinariskim okolišjem na Dolenjskem, v Beli krajini in v Slovenskem Primorju. Povsod težimo tudi za

poenotenjem sort, za mehaniziranjem obdelave, za uporabo visoko selekcioniranih cepljenk pri obnovi.

VELIK UGLED SLOVENSkih VIN NA SVETOVNEM TRGU

Vina s področja okolišev Maribor—Ljutomer in Krško—Brezice so bile že v prejšnjem stoletju znana po vsej Srednji Evropi, zlasti pa v vsej Avstro-ogorski, kjer so jih prodajali pod imenom »Lutemberger« (Ljutomerčan), »Pickererwein« (pekrčan) ali pa »Kolloserwein« (halozan). Po prvi svetovni vojni je slovensko vinogradništvo zaradi novih carinskih mej izgubilo svoja prejšnja tržišča. Nastopila je huda vinska kriza, ki je ustavila razvoj slovenskega vinogradništva. Izvoz je skoraj docela prenehal in je bil tudi v zadnjem desetletju pred vojno minimalen. Kmalu po osvoboditvi se je leta 1947 spet začel v večjem obsegu izvoz vina iz Jugoslavije, ki je dosegel največji obseg l. 1950, čeprav je bil zadnja leta spet manjši, smo lani izvozili okrog 100.000 hl nasproti 35.000 v poprečju 1935/39. Od lanskega izvoza je odpadlo 26.000 hl ali 26 odstotkov na Slovenijo. To je velik delež, če upoštevamo, da obsegajo vinogradi v Sloveniji le 8 odstotkov celotne vinogradniške površine v državi. Velik je bil zadnja leta zlasti napredek propagandne dejavnosti v tujini, kar je bistveno pripomoglo k temu, da se je udril in dvignil sloves slovenskih vin v tujini. Z udeležbo na mednarodnih vinskih razstavah, kjer so slovenska vina zaporedoma dobila zlate medalje, z reklamo in publikacijami, zlasti pa z uporabo kvalitetne embalaže in povečanjem izvoza sortnih vin v steklenicah s provideno oznako, so se zadnja leta močno uveljavila kvalitetna slovenska sortna vina ne le v Ev-

ropi, marveč tudi v Ameriki, in to pod pravimi imeni. Lani smo iz Slovenije izvažali vino v 14 držav, zlasti v Nemčijo, Belgijo, STO, Švedsko, Švico, Brazilijo, Anglijo, Nizozemsko, Finsko, ZDA in Avstrijo. V okviru vsega jugoslovanskega izvoza so slovenska vina glede na višjo kakovost dosegla tudi najboljše cene. Čeprav je delež Slovenije v skupnem jugoslovanskem izvozu lani znašal po količini 26%, je dosegel delež po vrednosti kar 39%. Zlasti pa prednjači Slovenija s svojimi kvalitetnimi vini. Od celotnega jugoslovanskega izvoza je lani odpadlo po vrednosti na kvaliteta vina le 7,3% in na steklenična vina 1,2%; od izvoza iz Slovenije pa na kvaliteta vina 25,6% in na vino v steklenicah 7,6%. Pri tem je važno, da dosežejo kvalitetna vina in vina v steklenicah pri izvozu mnogo višjo ceno, ki je za taka vina na svetovnem trgu tudi bolj stabilna. Ker bomo morali v bodoče z razvojem vinogradništva pridelati na svetovnem trgu še večji del pridelka kakor doslej, moramo v zvezi z obnovo še zboljšati sortiment in znižati proizvodne stroške, vsi skupaj pa moramo poskrbeti za nadaljnjo učinkovitejšo propagando v tujini.

F. S.

Štajerski vinogradniki hitijo s kopanjem. Na sliki vidimo kopače v železnih dverih pri Ljutomeru

RADI BI VEČ PROIZVAJALI, ZATO IŠČEJO POMOČ KOMUN

Mnoga manjša podjetja lahke industrije bi z nekaterimi izpolnitvami lahko znatno pomagala povečati narodni dohodek, nimajo pa investicijskih sredstev

Marsikatero, zlasti manjše podjetje naše industrije, se pritožuje, da ne more v celoti izkoristiti svojih proizvodnih zmogljivosti, zaradi različnih objektivnih vzrokov, kakor so neustrezni prostori, zastarele strojne naprave in pomanjkanje kvalificiranih delavcev.

Tovarna kos in sprav v Trzinu, izkorišča le 38% svoje kapacitete, ker ima — po navedbi podjetja — zastarele stroje, že precejšnjo tovarniško poslopje in premalo kvalificiranih moči. Podjetje, ki izdeluje predvsem poljedelsko orodje, zaradi težav ni kos vsem naročilom. Če ne bi bilo ovir, bi podjetje lahko izvažalo mnogo več izdelkov ter bi moglo izdelovati mnogo artiklov (predvsem ročno orodje), ki jih moramo še uvažati.

Industrija kovinskih izdelkov v Mariboru izkorišča le 80% svojih zmogljivosti in — zaradi premajhnih prostorov — ne more izpolniti vseh naročil. Če bi podjetju uspelo nekoliko povečati tovarniške objekte, bi lahko zaposlilo še 400 ljudi. Podjetje se tudi pritožuje, da nekatera trgovska podjetja podcenjujejo domače industrijsko blago, ker uvažajo mnogo artiklov (na primer trske škarje, cepilne nože, obešanke, obrtniško orodje in še druge galanterijske predmete), ki bi jih lahko kupovala od domačih tovarnih. Temu so krivi tudi preslabotni stiki industrije s trgovino ter prebika reklama industrijskih podjetij.

Tovarna optičnih in steklopihaških izdelkov in Ljubljani nima niti primernih prostorov niti dovolj strokovnih delavcev (ker je industrijska šola prenehala obstojati zaradi pomanjkanja finančnih sredstev, je postal ta problem še bolj oster). Podjetje izdeluje mikroskope, ostrostrle, daljnogledje, povečevalne lupe, optične potrebščine za kinoprojektorje, medicinske in laboratorijske instrumente, razno stekleno embalažo in druge predmete.

Vse izdelke moramo uvažati. Tovarna ima toliko naročil, da bi, če ne bi bilo omenjenih ovir — lahko takoj zaposlila 600 ljudi, medtem ko jih ima zdaj le 200. Iz inozemstva, zlasti iz azijskih držav, sprejema podjetje številna naročila, ki pa jih je v celoti odpovedalo, domača naročila pa je moralo obštetno reducirati. Podjetje pravi, da povzroča znatne težave tudi nesodelovanje podjetij optične industrije v državi.

Podjetja si skušajo za silo pomagati z lastnimi sredstvi, ki jih uporabljajo za razne adaptacije objektov in modernizacijo stroj-

nih naprav. Ta sredstva pa običajno še daleč ne zadoščajo, zato čakajo podjetja pomoč za svoj razvoj od drugod. Svoje iskanje pomoči utemeljujejo s tem, da bi z dobljenimi investicijskimi sredstvi lahko mnogo prej pomagala povečati narodni dohodek in prispevati z izvozom k ugodnejši zunanjetrgovinski bilanci, kot je to mogoče doseči z nekaterimi novimi industrijskimi gradnjami, ki se jih lotevajo nekateri okrajni mesta, ker nekatere izmed teh investicij v sedanjih pogojih niso najbolj smotrne. Mnenja teh podjetij zasluži, da jim bolj pozorno prisluhnemo, saj je v črtkih okrajem, češ da niso vse njihove investicije vsestransko utemeljene in smotrne (čeprav so potrebne) — često precej resnice.

M. Z.

Ni vi spomeni i pad im borcem v Sloveniji

V programu spomeniške dejavnosti Zveze borcev je letos poleg ureditve večjih grobišč kot je pokopališče padlih borcev in žrtve fašizma v Ljubljani, tudi vrsta spomenikov v izrazitejših partizanskih krajih Slovenije. Medtem ko je ureditev omenjenega ljubljanskega grobišča stvar perspektive (saj je za letos odobrenih 15 milijonov dinarjev iz sredstev MLO in MO ZB Ljubljana za dovršitev prve ureditvene faze), bodo mnogi spomeniki padlim borcem in žrtvam fašizma, kot n. pr. v Prvačini, slovesno odkriti že letos 1. maja. Nekaj teh spomenikov bo odkritih na Dan vstaje, 22. julija, izmed katerih je nedvomno najpomembnejši spomenik padlim borcem na Vojskem nad Idrijo. Pričakovati je, da se bodo slovesnosti ob odkritju spomenika

na Vojskem udeležili ne samo okoliški prebivalci, temveč v prvi vrsti preživeli borci IX. korpusa, ki je aprila leta 1944 tod izvojeval odločilno zmago nad prodirajočimi Nemci. V okviru te slovesnosti bodo odprli tudi preurejeno grobišče z nad 200 padlimi borci IX. korpusa, med katerimi leže tudi posmrtni ostanki primorskega narodnega heroja Antona Šibelje-Stjenke.

Med kraji, ki bodo iz lastnih sredstev pripravili odkritje spomenika narodnoosvobodilni borbi, prednjači Ribnica, kjer so podjetja, politične organizacije in posamezni kmetje ter delavci zbrali nad en milijon dinarjev za postavitev bronastega spomenika na trgu blizu obč. poslopja.

Kolektiv »Titana« iz Kamnika se bo oddolžil spominu padlih prvoborcev, znanih revolucionarjev, kot so bili Franc Poznik, Lojze Bergant in drugi, z lepim, pet metrov visokim obeliskom in dvema figurama, ki jih bo izdelal akad. kipar Božo Pengov; ureditev spomeniškega prostora bo pripravil ing. arch. Bitenc.

Spomenike NOB, padlim borcem in žrtvam fašizma bodo letos postavili in odkrili še v Kostanjevici pri Krškem, v Križah pri Trzinu, v Prestranku pri Postojni, v obmejnem Solkanu, Kobilovratu pri Zagorju, v železarskih Storah, Smarju pri Jelšah, Ajdovščini, Cerknem, Bukovju pri Postojni, v Izoli in drugod.

Med najpomembnejšimi pa bo prav gotovo odkritje spomenika v Meži pri Dravogradu, ki ga bo iz lastnih sredstev postavil Glavni odbor ZB. Ta spomenik je namreč širšega pomena, ker so bile pri Meži tik pred osvoboditvijo leta 1945 poslednje hude bitke borcev IV. operativne cone in 3. jugoslovanske armade z umikajočimi se krdeli razpršenih nemških in kvilinskih vojska. Spomenik v Meži bo slavnostno odkrit za 9. obletnico osvoboditve, letošnjega 9. maja. N. Z.

Veliko zanimanje za kredite

namenjene za pospeševanje kmetijske proizvodnje

Zagreb, 23. aprila.

Po najnovšem odloku o razpisu natečaja za investicijska posojila posameznim kmetom bodo kmetijske zadruge kmalu začele vpisovati kmete, ki bodo zaprosili za kredit. V tej zvezi je predsednik Glavne zadržinske zveze Hrvatske Ivan Buković izjavil, da bo kreditiranje kmetov po našem novem gospodarskem sistemu zelo koristno, ker jim je denar za pospeševanje kmetijstva potreben. S tem, da bodo dobivali posamezni kmetje

kredit prek zadrug, bosta vloga in pomen le-teh že znatno narasla. Zadruga bo postala nunjo potrebna slehernemu kmetu. S kreditiranjem bo lahko pospeševala proizvodnjo, in sicer takšno, ki je za trg najvažnejša in od katere bodo imeli zadržinski največ koristi. Razen tega pa bo lahko industrija z njo sklepala pogodbe za kmetijske pridelke, ki so ji nujno potrebni.

Direktor direktije za dolgoročne kredite pri Narodni banki Hrvatske Stjepan Lovrinčić pa je rekel, da so kmetje z velikim odobravanjem sprejeli vest o dodeljevanju kreditov. Tu je treba poudariti, da bo banka dajala kredite samo gospodarsko močnim zadrugam, ki se bodo v prihodnje močneje razvijale. Kredit bodo dobile samo tiste zadruge, ki bodo lahko jamčile zanj z deleži zadržnikov, z rezervnim skladom in skladom za obratna sredstva.

Namen teh posojil je pospešiti kmetijsko proizvodnjo. Ta namen bo tudi dosežen, saj so se mnoge zadruge že prej zanimale pri podružnicah Narodne banke za kredit. Letos bi bili lahko dosegli večje uspehe, če bi bili razpisali natečaj za kredite že prej, ker so kmetje važnejša dela v zvezi s setvijo že opravili. Zato se bodo posledice tega kreditiranja poznale pravzaprav šele prihodnje leto.

Okrog 5000 otrok padlih borcev pojde letos na letovanje

Okrajni odbori Zveze borcev se že dalj časa pripravljajo na letovanje otrok padlih borcev. Tako so mnogi okrajni v medsebojnem dogovoru glede prostorov za taborjenja in internatov, ki jih bodo učenci v gospodarstvu za bližnjih počitnic izpraznili z odhodom na domove. Tako se Okrajni odbor ZB v Kočevju dogovarja s Kranjem in Soštanjem glede zamenjave otrok in kaže pripravljenost, da pripravi v svojih treh internatih oziroma domovih prijetno bivanje za otroke padlih borcev z Gorenjskega in Štajerskega. Iz Trbovelj bo okrog 50 otrok odpotovalo na letovanje v Avstrijo, okrog 400 otrok padlih borcev pa se bo oddihovalo v Poljanah in Trebiji na Gorenjskem. Iz Novoga mesta so sporočili Glavnemu odboru ZB, da so v Smarjskih Toplicah, Dolenjskih

Toplicah in v Trebnjem pripravljani prostori za mlade letoviščarje iz drugih okrajev, sami pa bodo poslali drugam okrog 220 svojih otrok. V celjskem okraju bodo v Bočni pripravili prostore za taborjenja okrog 260 otrokom partizanskih staršev, iz Trzinca na Gorenjskem pa so sporočili, da bodo s koncem šolskega pouka naredili prostori za otroke iz drugih okrajev, sami pa bodo pošiljali oddiha potrebne partizanske otroke (okrog 200 otrok v eni izmen) v Rimske Toplice.

Tudi na morju so pripravili letos otrokom padlih borcev prijetno letovanje. Zveza borcev z Reke je namreč namenila zanje okrog 150 ležišč na zgornjem Jadranu.

Skupaj bo letos v slovenskih krajih in na morju letovalo pred-

vidoma okrog 5.000 otrok padlih borcev in žrtve fašizma. N. Z.

Letos bo odšlo na zdravljenje 300 članov Zveze borcev

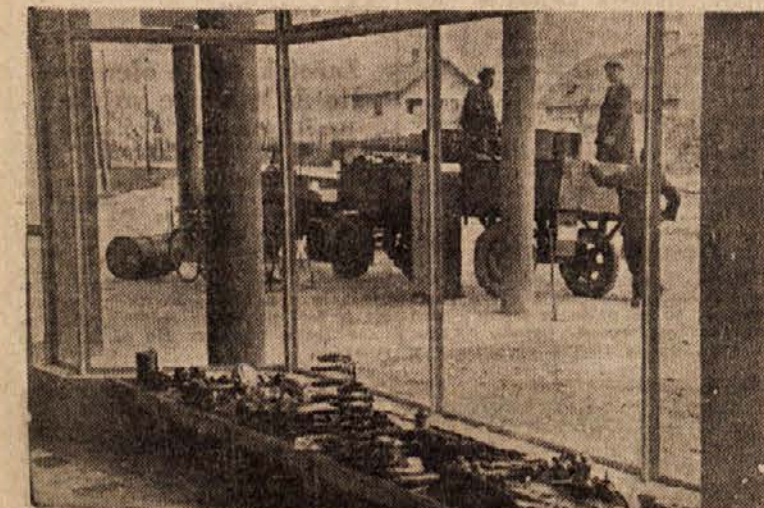
Socialno skrbstvena služba pri Glavnem odboru ZB je med vsemi področji dejavnosti te organizacije najbolj razvita. Posebno skrb poveča GO zaslužnim članom, materam in svojem padlim borcem, ki so si poslabšali zdravje s požrtvovalnim političnim delom med okupacijo in po vojni. Tako bo letos odšlo na zdravljenje v Dobro, Dolenjske in Cateške toplice, Rogaško Slatino, na Jezersko in na morje okrog 300 članov Zveze borcev pretežno iz večjih slovenskih mest in slabše razvitih industrijskih krajev. Upoštevani so predvsem tisti člani, ki niso socialno zavarovani. N. Z.

Prva postaja »AGROSERVIS« v Sloveniji že obratuje

V Šempetru v Savinjski dolini (ob glavni cesti Celje—Ljubljana) je nedavno začela obratovati prva postaja »Agroservis«. Pred njo se dan za dnem ustavljajo avtomobili, da se založijo z bencinom in oljem, pa tudi tisti, ki so imeli na poti defekt, da ga na postaji popravijo in da lahko nemoteno nadaljujejo pot. Če se ustavi avtomobil pred postajo ponoči in ne more nadaljevati poti brez pomoči

namreč pospeševanje kmetijske proizvodnje. Tu si kmetje lahko nabavijo najrazličnejše stroje in dobijo hkrati navodila, kako je treba z njimi ravnati. Še več pa je vredno to, da jim velika mehanična delavnica lahko popravi vsak pokvarjen stroj ter jim preskrbi nadomestne dele in potrebščine za vzdrževanje strojev.

Mehanična delavnica bo začela obratovati po 1. maja. Pravijo, da

Stena lok' agroservisne postaje je iz stekla

mehanične delavnice, je za šoferja na razpolago posebna soba, kjer lahko prenoči.

Pred postajo pa se ne ustavljajo samo šoferji z avtomobili, ampak tudi okoliški kmetje, ki bi radi izboljšali svojo proizvodnjo. V modernu urejenem prodajnem lokalu so razstavljeni različni kmetijski stroji, domači in uvoženi. Poglavitni namen postaje je

ne bo samo popravljala starih strojev, ampak da bo izdelovala tudi nove. Med drugim bo izdelovala tudi naprave za namakanje polja. Stroji v delavnici so že montirani. Poslopja postaje so prostorna in moderno urejena. Postaja bo gotovo s pridom služila tako kmetijski proizvodnji, kakor avtomobilskemu prometu.

CELJSKI GLEDALIŠKI PRAZNIK

Na slovesnosti bodo odprli gledališki muzej in odkrili spomenike Josipu Drobniču in Rafku Salmiču

Lani ob koncu sezone su v Celju odprli novo moderno gledališče. Otvoritev stavbe se letos pridružuje druga slavnost. Ob 105. letnici prve slovenske gledališke predstave bodo v avli gledališča odkrili spomenika dvema možema, ki imata za celjsko slovensko gledališče posebne zasluge. To sta Josip Drobnič, gimnazijski učitelj, čigar delo sega v začetke celjskega gledališča, in Rafko Salmič, ki je bil pred prvo svetovno vojno in nekaj let po njej srednja gledališka osebnost. Odkritju se pridružuje še otvoritev gledališkega muzeja.

Celjska gledališka zgodovina sega tja v revolucijska leta 1848, ko je po slovenski deželi za nekaj časa zavel val svobode. Celje je bilo v tem času skoraj popolnoma

Ciril Cesar: Rafko Salmič (1870-1930)

ponemčeno, v njem je živel nekaj sto Slovencev. Slovenski jezik ni imel veljave. Nemci so v gospodarskem in kulturnem pogledu imeli prednostni položaj. Nemško kulturno življenje je bilo precej razvito, saj so imeli svojo stalno gledališko družino, pevski zbor itd. V mestnem gledališču je gospodovala le nemška beseda. Ob letu prebujenja narodne zavesti pa

Kulturne beležke

Društvo »Naša deca« na Hrvaškem pripravlja izdajo posebne enciklopedije, v kateri bodo na poljuden in zanimiv način otroci našli najvažnejša pojma in zvezi z naravnimi pojavi in pridobitvami tehnike in kulture. To publikacijo, ki se bo imenovala »Svet okrog nas«, sestavlja okoli 80 ugodnih pedagogov, mladinskih pisateljev, znanstvenih delavcev in umetnikov. Enciklopedija bo obsegala okoli 280 člankov v katerih bo obdelanih okoli 3000 pojmov s področja naravoslovja in družboslovja.

Založba »Mustafa Bakija« v Prištini bo izdala junija letos biografijo maršala Tita v šiptarskem jeziku. Za to biografijo se pripadniki šiptarske narodne manjšine zelo zanimajo: podjetje je že prejelo več naročil.

Drama, Opera in balet splitskega Narodnega kazališta ter ondota Filharmonija bodo nadaljevali redno delo tudi junija, da bi pripravili repertoar za letošnje poletno sezono. To so storili zato, da bi glavno mesto Dalmacije, katero poleti obišče mnogo domačin in tujih turistov, ne bilo brez kulturno-umetniških prireditvev, za katere se zlasti zanimajo ravno gosti iz tujine.

Herodotove „ZGODBE“

»Očeta zgodovine«, Herodota, smo do sedaj več ali manj poznali iz šole, zdaj pa nam je Državna založba Slovenije posredovala v moštarskem prevodu dr. Antona Sovreta prvi del njegovih Zgodb ali historij.

Človek, ki prebira te zgodbe, res ne ve, kam bi vsaj približno avrtil tako pisanje, kot je Herodotovo. Kajti zgodovina v eksaktnem smislu te besede to ni, spet pa to ni čista umetniška pripoved, četudi premnoge strani samo potrjujejo, da Herodot ni bil samo dober opazovalec, zapisovalec dejstev, temveč tudi spretan, duhovit in ljubezniv povedavalec in kramrljalec z izrazitim literarnim in fabulativnim talentom. Naj bo že kakor koli, dejstvo je, da kljub dvatisočletni časovni oddaljenosti človek z neverjetnim užitek prebira Herodotove Zgodbe, ki so polne napetosti, mikavnega čara, fantazije, premešane z najbolj realnimi dejstvi.

V prvem delu Herodotovih Zgodb so objavljene njegove prve štiri knjige (preostalih pet knjig bo obsegala druga knjiga Zgodb), ki nosijo vsaka ime po eni izmed grških muz, četudi sta ta razdelitev in poimenovanje po mazah mnogo kasnejša, redaktorska ureditev aleksandrijskih učnjakov.

V prvi knjigi svojih Zgodb nas Herodot popelje iz Kroizosa (Krezu) in njegovi državi, ki jo je kasneje podjarmil Kirov, kralj perzijsko-medijske države.

SPORED GLEDALIŠKIH PRIREDITEV V CELJU

Sobota, 24. aprila, ob 17.00: Odkritje spomenikov in otvoritev pokrajinskega gledališkega muzeja.

Ob 20.00: Slavnostna gledališka predstava Antona Tomaža Linhart: »Ta vesel dan ali Matiček se ženi«, v režiji Andreja Hlona. Vse za povabljenе goste.

Nedelja, 25. aprila: Od 10. do 15. ure ogled muzeja za občinstvo.

Ob 15.30: predstava »Ta vesel dan ali Matiček se ženi«. Izv. gosti iz tujine.

Celotna druga knjiga je posvečena Egiptu, deželi, njenim ljudem in kraljem, medtem ko se v tretji knjigi spet vrne k Kirovemu sinu Kambizisu, toraj tja, kjer je svojo pripoved v prvi knjigi prekinil zaradi opisa Egipta. Četrta knjiga pričenja z Darejevim pohodom zoper Skite in se zaključuje z vojnim pohodom Perzijscev v Libijo in Kireno. V drugem delu Zgodb, toraj v peti do deveti knjigi, pa pripoveduje Herodot dalje o Darejevem pohodu proti Grčiji, o bitki pri Termopilah in na Maratonu, dalje o uničevalnih pripravah Perzijscev in Kserksa in o Kserksovem ponovnem maščevalnem pohodu zoper Grčijo.

Herodot iz Halikarnasa je bil poleg zgodovinarja tudi strasten popotnik, saj je takrat obšel ves tedanji antični orbis terrarum. In plod teh njegovih potovanj so Zgodbe, s katerimi se je za večno zapisal med kulturne ustvarjalce vseh časov. Marsikaj je na svojih poteh videl, in vse to je zvesto popisal, marsikaj slišal, za marsičem poizvedoval in vse to vestno in natančno zapisal, četudi so ga marsikje, to je očitno, tudi kaj pošteno potegnili za nos. Vendar pa je treba pripomniti, da je marsikatero neverjetnost, ki jih je Herodot vpletel v svoje Zgodbe, pojasnil šele naš današnji, moderni čas, tako da moremo samo občudovati izredni opazovalni in spekulativni dar pisca iz Halikarnasa.

Prevod je prof. Anton Sovreta do-

stave, ki jih je režiral in v njih igral glavne vloge Rafko Salmič. Po prvi svetovni vojni je dobilo celjsko gledališče še trdnjše osnove. Salmiču so se pridružili poklicni igralci, ki so skušali v Celju ustanoviti poklicno gledališče. Prišel je Milan Skrbinšek iz Trsta. Ustanovil je Dramatično šolo, da bi tako dobil nekaj izvežbanih igralcev, ki bi kasneje tvorili poklicni ansambel. Žal se mu prizadevanje iz objektivnih, predvsem finančnih razlogov ni posrečilo. Iz njegove šole so izšli nekateri kasnejši znani igralci: Milan Košič, kasnejši igralec in režiser, Mira Testenova in Vera Založnikova, kasnejše igralke v SNG v Mariboru, Jurmanova in Sadarjeva, znani celjski igralci. Slednja je še sedaj zvesta igralka-amaterka pri Mestnem gledališču.

V sezoni 1923-24 je prevzelo umetniško vodstvo Udrženje igralcev iz Ljubljane. To je bila najplodnejša sezona med obema vojnoma, saj so uprizorili kar 21 raznih del. Želeli so z mnogimi predstavami pokazati nujnost profesionalizacije gledališča. Želja se je tudi to pot ob finančnem vprašanju razbila. V tej sezoni sta delovala kot režiserja in igralca Večkoslav Janko in Rado Zelenik, ki je ustanovil tudi Dramatično šolo. Pomembno je tudi delo Vala Bralnice, ki je med obema vojnoma

Ciril Cesar: Josip Drobnič (1812-1861)

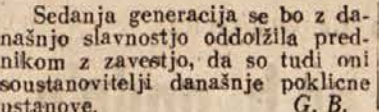
kar dvakrat ravnateljaval v celjskem gledališču, po odhodu Skrbinška in v sezoni 1927-28.

Po letu 1929 se je pričelo delo v gledališču zaradi političnega vmešavanja nekoliko krhati. Stanje se je popravilo šele l. 1933, ko je Milan Košič po vrnitvi iz gledališke šole v Berlinu organiziral Celjski studio. Vanj so se vključili vsi napredni celjski gledališki kritiki. Košič se je posrečilo ustanoviti društvo, ki je bilo v političnem pogledu neodvisno. Med sodelavci nahajamo imena Federja Gradišnika, sedanjega upravnika Mestnega gledališča, Cirila Debeljaka, Joska Jurača, Edo Komavljevo, Franceta Frecata in druge. Med najuspešnejše uprizoritve studia štejemo dve na prostem v mestnem parku v režiji Košiča, in sicer: Novačarove »Celjske grofe« in Shakespearove »Sen kresne noči«. Košič je delal obenem tudi v Dramatičnem društvu, ki je po l. 1936 razpadlo. Z novo politično strujo je bil za ravnatelja gledališča imenovan katehet Lukman. Bogati arhiv Drama-

tičnega društva oziroma Mestnega gledališča pa je na podstresju Celjskega doma počakal okupatorja, ki ga je popolnoma uničil. Gledališko poslanstvo so nadaljevale dramske družine političnih skupin.

Po osvoboditvi so celjski gledališki amaterji takoj pričeli z marljivim delom in tako so počasi pričeli postavljati temelje za profesionalizacijo gledališča, ki se je izvršila l. 1949.

Sedanja generacija se bo z današnjo slavnostjo oddolžila prednikom z zavestjo, da so tudi oni soustanovitelji današnje poklicne ustanove. G. B.

Aleksandar Sivert: »Konja«

NAŠA ANKETA O GLEDALIŠKIH VPRAŠANJIH

Beseda „iz prakse gledalca“

V vse naše kulturno in umetniško življenje je posebno v tem zadnjem letu zavel veter, ki je marsikateri navidez nerestljivo problem, če ne docela, vsaj malce razjasnil, včasih pa — v tem ni nič čudnega — ga še bolj zamotal in obdal s še večjo nejasnostjo. Literatura, likovna umetnost, film, glasba, nad vsem se je že spotalnila naša kritika, vendar z nobeno vejo umetnosti si naši kritiki niso prili tako navzkriž kot z gledalištem, morda tovečje povzdano: z gledališkimi igralci.

Stolpi naših dnevnikov in strani gledaliških listov so bili v zadnjem času sicer ne krvavo, vendar prizorišče dokaj ostrih spopadov. Kritika je postala bolj »kritična« in gledališčniki so jo zavrnili kot nestrokovno besedo laikov, ki nimajo niti znanja niti moralne pravice, da bi o gledališču sploh govorili. Kritiki so se ostreje prišili svoje pero, morda pre malo občutljivi za preveliko občutljivost igralcev.

To že »neozdravljivo« nerazumevanje med gledališčniki in gledališkimi kritiki izvira iz čisto preprostega dejstva: eni kakor drugi imajo svojo lastno koncepcijo, kakšna naj bo gledališka kritika. Kritiki so svoje nazore pokazali v praksi. O »gledališču« pojmovani gledališki kritiki pa je v dnevnem tisku v zadnjem času najjasnejše spregovoril Herbert Grün (Ljudska pravica — Borba, 14. aprila 1954).

Da se izogнем samovoljnemu, čeprav nehotenemu izkrovljanju Grünovih misli, ga bom citiral. Grün pravi: »... Portretirati mora (gledališki kritik) — ne igralca, temveč igralčevu kreacijo. Da to opravi, mu je odprtih več poti: karkaterološka študija, skrbni nadrobni opis kretenj, zunanosti, premikov, glasovnih posebnosti itd.; impresionistični zapis o lastnem doživljanju; literarna formulacija v duhovnih, izvornih, aforsističnih dejstvih... S podobnimi sredstvi mora opisati tudi vsjo predstavo.

SAMO DO 1. MAJA

še sprejemamo prednaročnike za Melikovo knjigo »SLOVENSKI ALPSKI SVET«. Cena 880 din.

Za knjigi I. Prijatelja: ESEJI IN RAZPRAVE I. in II. del sprejemamo prednaročnike do 15. maja. Cena posamezni knjigi je 560 din.

SLOVENSKA MATICA

Aleksandar Sivert: »Konja«

NAŠA ANKETA O GLEDALIŠKIH VPRAŠANJIH

Beseda „iz prakse gledalca“

režijsko celoto in vse parcialne spretnosti ali umetnosti, ki se zli-vajo v režisersko ostvartev (scenografija, kostumografija, glasba, odrska tehnika itd. itd.).

Sele ko in samo če je to opravil, bo mogel in imel pravico soditi o gledališki stvaritvi. In nekoliko dalje: »Če govori kritik tudi o vrednotah in značaju dramskega besedila (kadar igramo novitete, zlasti izvirne) — naj prepušča slovestveno analizo literarnim recenzentom, sam pa naj piše dramaturško, se pravi po umetelnosti tistega nauka, ki obravnava teoretične in praktične odnose med gledališčem in literaturo... Neteatralno, zgolj literarno razpravljanje nam nič ne hasne.«

Da ne bo nesporazuma: Zabeležiti želim le nekaj misli, nekaj docela nestrokovnih misli, ne s stališča gledališke kritike, le kot mnenje obiskovalca Talijinega hrama.

Grünova koncepcija kritike je prav gotovo, če nič drugega, vsaj enostranska. Če smo dosledni, pridemo do prav nerodnih zaključkov: Kritika je namenjena igralcu, kvetjemu se gledališkemu človeku, ne pa tudi občinstvu. Razen tega bi takšna pojmovana kritika pravzaprav niti ne bila več kritika, pač pa prava gledališka študija, primerna za strokovno glasilo ali za interno uporabo pri vsjoji igralskega kadra, kaj malo pa primerna za kulturne strani naših dnevnikov. Mislim, da nisem banalen, če rečem: Kakor se mora knjižna kritika ozirati na bralce, tako tudi gledališka ne sme in ne more za nameniti občinstvu. Docela se strinjam s Herbertom Grünom, da re-dovanje od »odličnega« do »prav slabega« malo ali nič ne koristi, kolikor ni celo smešno. Pretirano pa se mi zdi odrekati pravico do besede kritiku, ki je neko vlogo, prizor ali celotno predstavo ocenil kot dobro ali slabo, ne da bi točno opisal (ne upošteval!) sleherni

igralčev gib, njegove premike, glasovne posebnosti itd., skratka, da ni celotne predstave v vseh njenih odtentkih in izrazih verno in točno opisal in šele na podlagi tega napisal tudi svoje mnenje o umetniški vrednosti, uspehu ali neuspehu igranega dela. Strinjam se, da mora kritik vse to upoštevati, na vsem tem graditi svojo sodbo, ne zdi se mi pa potrebno, celo odušč je in prav gotovo dolgočasno in za bralca nezanimivo, če vse to opiše.

Tudi z mnenjem, naj gledališki kritik prepusti slovestveno analizo dramskega besedila literarnim recenzentom, se z Grünom ne bi docela strinjal in to iz zelo preprostega razloga: teh recenzentov praktično nimamo, oziroma ti recenzenti svojih slovestvenih recenzij dramskega dela — razen redkih izjem — ne pišejo, ali vsaj ne objavljajo. Kolikor pa kdo objavlja, najdemo take recenzije v revijah, ki imajo sorazmerno zelo ozek krog bralcev.

Dalje: če izhajamo iz stališča, da prava umetnina ni nikoli tako stara, da bi tudi našemu času ne imela kaj povedati, je zelo zanimivo videti, koliko je režiser našel v delu prav za svoj čas »aktualnega« ali primernega, kaj je poudaril in katera mesta je zabrisal, skratka primerjati tekst z režiserjevo realizacijo. Prav tako je zanimivo videti, koliko je igralec svojo kreacijo izoblikoval v avtorjevem duhu, ali je zaokrožil po svoje, kdaj v dobro, kdaj v slabo igranega dela. Občinstvo, ki največkrat dramskega teksta ne pozna, lahko to izve samo iz gledališke kritike. In končno tudi »pojasnjevanje« ideje, duha, namena in pomena sodobne ali iz literarno zgodovino spadajoče drame ni nepomembno, seveda kolikor ni banalno sprimitivizirano. Če se lahko zgodi — in to se zgodi, prepričani smo se v letošnji sezoni ob Salacrouju (Tak kakor vsi) in Molièru (Zlahni meščen) — da režiser ali igralec ali oboja interpretira celotno dramo ali samo to ali ono vlogo drugače, kot jo je avtor zamislil, s čimer dobi igrano delo nekaj posebnosti, ki so dramskemu tekstu več ali manj ali docela tuje, se prav tako lahko zgodi (le da še bolj pogosto), da gledalec delno ali docela napačno razume predstavo, ki jo gleda. Zato se mi ne zdi banalno niti primitivno, če gledališki kritik včasih tudi kaj razlaga, če občinstvu pojasnjuje in ga opozarja na bistvo in jedro igre.

Kritika naj si bila v prvi vrsti posrednik med občinstvom in gledališko umetnostjo. C. Zlobec

Arthurju Millerju prepovedan odhod iz ZDA

Ameriški književnik Arthur Miller, avtor znanih dramskih del »Vsi moji sinovi« in »Smrt trgovskega potnika«, je zaprosil za potni list, da bi odpotoval v Bruselj, kjer uprizarjajo zdaj njegovo najnovejšo gledališko delo »Lov na čaravnice«. Državni departement ZDA pa mu potnega lista ni hotel dati. Miller je rekel, da se v glavnem steer ne strinja z zunanjo in notranjo politiko svoje domovine, da pa vendarle ne misli, da bi njegova navzočnost v tujih državah utegnila zgodovati ugledu in koristim ZDA. Svojo izjavo je zaključil z besedami: »Vem, da delajo moja dela čast moji domovini in ne vidim, da bo njihov vpliv preživel Mc Caranov zakon.«

Upton Sinclair: »V predsednikovi mislije«

Knjiga je iz serije Sinclairovih romanov, v katerih je prikazal razmere in dogodke, ne samo v ameriški družbi, temveč tudi v velikem delu sveta od 1910 do druge svetovne vojne. Zelo živahno so opisani doživljaji ameriškega tajnega agenta v Evropi, ki mu je uspelo priti celo do Hitlerjevega glavnega štaba. Knjigo je izdala zagrebška založba »Zora«.

SKANDINAVSKA LITERATURA

V skandinavskih državah, ki so bile od vojne neposredno prizadete, je opaziti povratek vase in v svoje domače probleme, dočim se nevtralna Švedska boji osamljenosti in išče pota v svet. Za švedsko literaturo posebej je še zlasti značilen beg pred stvarnostjo v zgodovino in ponovna vzpostavitev razdalje do neposrednega doživljanja minule vojne, za kar velja izgovor, češ da je še pre malo časa poteklo, da bi bilo mogoče zavzeti določena stališča. Trudnost in osamljenost prevečata skoro vsa doja.

Takšna je tudi »Odisejeva vrnitev« delavskega pisatelja Eyvinda Johnssona, ki ni nikakršna navzna Homerjeva preprečitev, ampak povsem sodoben roman. Delo je sorodnejše Thomasu Mannu in Jamesu Joyceu kakor Homerju, svojega porekla nima v nalivnosti, ampak v ironiji. Zgodba ni monumentalna, ampak

psihološko-kritična, kajti ob vsem občudovanju helenske lepote in estetike ni nič manj vreden moralni impulz za socialno disharmonijo občutljivega pisatelja. Odisej se proti svoji volji pod pritiskom bogov truden vrača domov, ko spozna nasilje, vojno in ubijanje, rad bi bil ljubljen v alcer neslavnem in neujasnem, toda nektravem in pravičnejšem svetu. Ker tega sveta ne najde, je prisiljen ukloniti se obstoječemu redu, ki zgolj zaradi lepote in veličine še ni upravičen do obstoja. Profanacija Homerjevega dela! Morebiti, toda zavoljo človeka in njega vredne eksistencije. Kljub resignaciji in tragičnemu koncu te Odiseje je v sodobni svetli književnosti še najboljši del!

Ponekod je zgodovinsko ozadje zgolj dekoracija. Tako v romanu Margit Söderholmve »Bratje« »jeunesse dorée« švedske družbe. Ne-

koliko boljše je roman Dagmar Edqvistove »Čarobni napoj«, ki na zgodovinskem ozadju sedemnajstega stoletja v somraku literarnskega vrazevstva in kartezijskega dvoma podaja vrsto ženskih usod, katerih zgodnji emancipacijski poskusi propadejo ob nepremagljivih zaprekah zaostale dobe.

Drugoben je roman Finca Arvida Mörnesa »Kristina Blurs«, ki uporablja zunanje relikte preganjanja čarovnic za podkrepitev duševnega boja elementarnih demonstkih naravnih sil in privzgojenega kršdanstva, ob katerem se notranje zlomi nosilka dogajanja. Kakor je Mörnesov roman mračen, tako je poln življenjske kljubovalnosti, humorja in junastve vikinški roman Fransa G. Bengtssona »Pustolovštine Røde Orma«.

Islandska literatura išče poti med svojo najstarejšo evropsko kulturno tradicijo in tujim modernizmom. Dela Halldora K. Laxnessa so kantonj ob tej poti. To velja zlasti za njegovo med vojno začeto trilogijo »Islandski avon«. V usodi ravnega kmečkoga zapuknika je prikazan boj naroda za golo eksistenco proti gospodarskemu ropanju tujcev. Ljudstvo lahko ob poživljenih razmerah sicer zakrke in se zapre vase, ne more pa biti uničeno. Ključ vsebinski roman ni plisna patetično, ampak ob svojem ljudskem humorju in plastični življenjski polnosti spominja na Costerjevega »Uenspietla«.

TRG KMETIJSKIH PRIDELKOV

LIMONE IN POMARANČE so se neupravičeno podražile

V nekaterih krajih naše države je postalo zadnje dni precej hladno in ponekod je zapadlo celo nekaj snega. To pa ni posebno vplivalo na preskrbo trga s kmetijskimi pridelki, izvemši mlado sočivje. Mraz in sneg sta mlademu sočivju pa tudi že cvetočemu sadnemu drevju precej škodovala. Kolikšna je škoda, se bo pokazalo, ko bo spet topleje. Na mladem sočivju je škoda tem občutnejša, ker smo ga vsako pomlad precej razvzozili. Čeprav pa ga je na trgu razmeroma malo, so začele cene padati. Zadnje dni je na trgu nekoliko živahniji promet z lanskim sadjem, kar je vplivalo na cene, da so nekoliko padle. Isto velja za lanski krompir, ki ga prodajajo zdaj v večjih potrošniških središčih po 12 do 16 din, redke pa tudi niso cene po 9 do 10 din (Osijek, Varaždin, Maribor, Ljubljana). Neupravičeno visoke cene, 23 do 25 din, se drže samo še v Crni gori.

Tudi čebula se je že nekoliko pocenila, čeprav je še zmeraj predraga, saj jo prodajajo po 30 do 35 din (Reka, Varaždin, Ljubljana, Maribor celo po 44). Tudi cene fižola še zmeraj padajo. Zdjaj ga na debelo prodajajo po 55 din, medtem ko je bil sredi marca še po 80 do 82 din. Tudi jabolka so se zadnje dni pocenila. Slabše vrste prodajajo na debelo po 20 din, najlepša pa po 70 din. Pač pa so se zadnje dni zelo podražile pomaranče in limone, in sicer približno za 100 din pri kilogramu. To je tembolj čudno, ker jih zadnje čase nismo več uvažali, saj se sezona bliža koncu. Ni torej moč govoriti o vplivu uvoznih koeficientov ali deviznih tečajev. Značilno je tudi, da so pomaranče nenadoma izginile iz prodaje, čez nekaj dni pa so se spet pojavile, seveda že dražje. Ljudje se vprašujejo, od kod tolikšna podražitev.

Sredi aprila so bile cene na trgih naših mest (v oklepaju cene v istem tednu lanskega leta) naslednje:

- Krompir: Beograd 18 (31), Novi Sad 14, Zagreb 12 (40), Ljubljana 10 (26), Sarajevo 16 (48), Skopje 13 (39), Titograd 23 (35).
Fižol: Beograd 92 (168), Novi Sad 89 (138), Zagreb 80 (181), Ljubljana 100 (140), Sarajevo 111 (146), Skopje 86 (160), Titograd 120.
Čebula: Beograd 19 (47), Novi Sad 19 (37), Zagreb 29 (64), Ljubljana 31 (42), Sarajevo 37 (58), Skopje 13 (40), Titograd 20 (50).
Spinača: Beograd 40 (16), Novi Sad 80 (14), Maribor 50 (56), Sarajevo 40, Skopje 20 (5).
Jabolka: Beograd 42 (51), Novi Sad 97 (62), Zagreb 60 (70), Ljubljana 51 (67), Sarajevo 60 (60), Skopje 50 (87).
Govedina: Beograd 183 (161), Novi Sad 193 (180), Zagreb 213 (155), Ljubljana 220 (190), Sarajevo 185 (160), Skopje 160 (140), Titograd 160 (127).
Svinjina: Beograd 220 (219), Novi Sad 213 (220), Zagreb 240

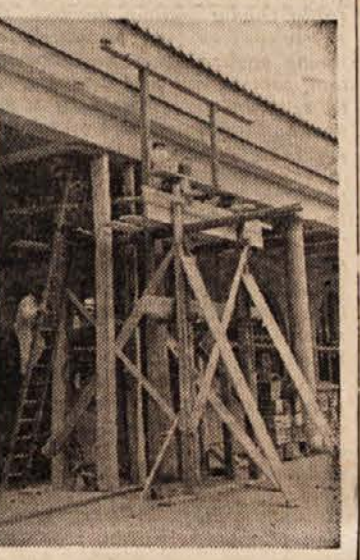
(190), Ljubljana 245 (230), Sarajevo 240 (220), Skopje 240 (210).
Mleko: Beograd 32 (53), Novi Sad 32 (50), Zagreb 34 (29), Ljubljana 30 (24), Sarajevo 41 (44), Skopje 40 (40), Titograd 50 (50).
Jajca: Beograd 11 (15), Novi Sad 10 (13), Zagreb 11 (15), Ljubljana 11 (14), Sarajevo 13 (16), Skopje 11 (12), Titograd 12 (14).
Na trgu goveje živine v minulni tednu ni bilo sprememb. Na trgu prašičev nekatera podjetja

sklepajo pogodbe in kupujejo prašiče po 160 din živa teža. Ker so potrebe domačega trga in sedanje cene prašičev po 140 do 150 dinarjev previsoke, se vsiljuje vprašanje, ali ne krije sedanjí izvozni režim v sebi znatnih rezerv, ki omogočajo izvoznikom neupravičeno navajanje cen na trgu. To lahko domnevamo tembolj, ker rede kmetje mnogo prašičev, saj imajo dovolj krompirja, pese in korenja.

SEM IN TJA PO LJUBLJANI

Da se tržnice ne bi podrle

Na stebrih ob tržnicah na Vodnikovem trgu so Ljubljančani že lani opazili sumljive razpoke. Nekateri stebri so začeli dobivati celo večje razpokline in komisije strokovnjakov so ugotovile, da je treba stebriča takoj popraviti. Ko je pred kratkim nastopilo lepo vreme, so začeli z delom. Med stebre in streho bodo vstavili kamnite kapitlje in posebne podloge, svintena ležišča. Ta bodo omogočala, da bodo nosilci ostrejša dihali in omogočili gibanje, ki je potrebno zaradi temperaturnih sprememb.

Ljubljane, nemožnost dihanja nosilec ostrejša ob temperaturnih spremembah, predvsem pa tehnično nepravilno izvedeno delo, vse to je povzročilo, da je treba tržnice že po 15 letih popravljati.

v Novih blokih. Sorazmerno najmanj pritožb je bilo v popisnih okoliših za Bežigradom, na Viču in v Mostah. Pridržani teden bodo popisovalci oddali ves popisni material sektor-skim vodjem, ki bodo podatke obdelali in sestavili za vse sektorje prva poročila o številu stanovanj ene in druge kategorije in o drugih rezultatih popisa.

NOV KOS RIMSKEGA ZIDU ODKRIT

Pri kopanju temeljev za tlak bodočega letnega gledališča na dvorišču Križank so odkrili temelje rimskega zidu, in sicer zahodne fronte zidu, ki je obdajal rimsko Emono. Pod obzidjem so kopali nekaj metrov, da bi odkrili, če se je pod zidom razpadel stari jarek, kot je bilo to običajno. Vendar ni bilo mogoče odkriti nobenih sledov jarka. To verjetno zato, ker se je na tej strani teren strmo spuščal proti Ljubljani in je bilo to področje pred 2000 leti stalno poplavljenno. Našli pa so nekaj rimskih novcev ter z ornamenti okrašen kamen.

LJUBLJANA IMA ZE NAD 140.000 PREBIVALCEV

Število prebivalstva Ljubljane stalno narašča in tisti, ki so mislili, da se je porast prebivalstva Ljubljane ustavil, niso imeli prav. Po zadnjih podatkih statističnega urada MLO od februarja t. l. je v tem mesecu Ljubljana štela že 142.700 prebivalcev. Pri tem pa so všteti samo tisti, ki imajo v Ljubljani stalno prebivališče. Od lanskega februarja, ko je bilo v Ljubljani 134.599 ljudi, se je torej število Ljubljancev povečalo za nekaj nad 8000. Za primerjavo samo še dvoje podatkov: leta 1939 je štela Ljubljana 87.401 prebivalca, leta 1946 pa so jih naštel 106.508.

ORGANIZACIJA EVROPSKEGA KOŠARKARSKEGA PRVENSTVA ZA ŽENSKE

Dokončna odločitev: prvenstvo v Beogradu

Košarkarji začinjajo boj za točke, in sicer v skupni ligi Lani je bilo košarkarsko prvenstvo razdeljeno po conah. V zaključnem delu tekmovanja si je Crvena zvezda že osmič priborila naslov prvaka.

Tajništvo Košarkarske zveze Jugoslavije je na večeršnjem sestanku končno uveljavilo sklenilo sprejeti organizacijo letošnjega evropskega košarkarskega prvenstva za ženske prvenstvo v Beogradu od 4. do 13. junija.

Jutri ob 16. uri bo na igrišču Grafičarja ob Linhartovi cesti prvenstvena nogometna tekma Ilirija - Grafičar.

Devizni tečaji 23. aprila

Table with columns: Valuta, Ljubljana, Zagreb, Sred. drž., Ažio %

PRIPOMBE: Današnji promet je znašal 48,9 milijona din. večji zneski so bili zaključeni v turških dolarjih, ital. lirah, nem. markah ter avstrijskih, grških in izraelskih dolarjih. Razven tečaja za hol. forint, ki je ostal na višini zadnjega srednjega tečaja, so vse ostale devize za malenkost popustile. ... Nepredanih je ostalo celo 1000 angl. funtov in 8000 švic. frankov, ker ni bilo povpraševanja oziroma je bilo povpraševanje po nižjem limitu kakor ponudba. ... Pridržani posebni sestanki bo 27. aprila.

SPORT IN TELESNA VZGOJA

XXV. KOLO ZVEZNE LIGE

Veliki derby v Zagrebu

Zadnji odločilni krog. Gong bo vnovič zadonel. Toda, če se bo Dinamo posrečilo premagati najboljšo protivno, utegne priti do knock-outa že v nedeljo. Nasprotno pa, če zmaga Crvena zvezda, oziroma se vrne domov z eno točko v žepu, bo odločitev padla v Beogradu Tamkaj na nemara ne s knock-outom, pač pa na točke.

V NAJBOLJŠIH POSTAVAH

Dinamo in Crvena zvezda nista na zadnjih tekmah igrala najbolje. Nista pa tudi nastopila kompletno. Vedno je kdo manjkal. Jutri pa bosta obe moštvi nastopili v najboljših postavah. Mitič si je skrbno zdravil poškodbo. Sedaj je že začel trenirati in bo odpotoval v Zagreb, vendar še ni gotovo, ali bo nastopil. To bomo vedeli šele pred tekmo. Zato bo Stanković desni branilec, to pa pomeni, da se bo obramba gostov znatno okrepila. Dinamo je v zadnjih dveh tekmah igral brez Horvata. Tudi ta je okreval, tako da bo tudi Dinamo nastopil v kompletini postavi. Kolikšnega pomena je to za obrambo zagrebških »plavilnih«, ni potrebno govoriti.

CRVENA ZVEZDA VODI 3:2

Jutrišnja nasprotnika v Zagrebu sta stara tekmeča. V državnem prvenstvu so njune tekme že dvakrat odločale, kdo bo najboljši. Prvikrat leta 1951, ko je Crvena zvezda zmagala v Zagrebu z 2:1 ter si priborila prvenstvo pred Dinamom.

Naslednje leto je bil zopet tekma starih tekmecev — veliki derby. V Beogradu je Crvena zvezda vodila z 2:0, v Zagrebu pa Hajduk proti Lokomotivi 3:2. Ko je bil končan polčas, sta imela Hajduk in Crvena zvezda enako upanje — enako število točk in enako različno golov. V drugem polčasu pa je Dinamo izvrstno zaigral in izenačil Hajduk pa je iz Zagreba odnesel obe točki in — prvenstvo. Dospel sta Dinamo in Crvena zvezda igrala v prvenstvenem tekmovalstvu.

OCENJEVANJE NAJBOLJŠIH TELOVADCEV V FRANKFURTU

Furlan je bil enaisti

Rozmanova je navdušila gledalce

Mednarodna telovadna organizacija (FIG) je povabila pred dnevi v Frankfurt najbolje telovadce iz vseh evropskih držav, da ocenijo njihovo pripravljenost na svetovno telovadno prvenstvo, ki bo 27. do 28. junija v Rimu. Ocenjevalna kriterija so se udeležili tekmovalci: Francije, Nizozemske, Luxemburga, Nemčije, Belgije, Švice, Finske, Španije, SZ, Avstrije in Jugoslavije. Med dvanajstimi izbranimi telovadci je nastopil tudi Jugoslovčan Dušan Furlan. Prvo mesto je v hudi konkurenci, na petih orodjih in v prosti vaji, osvojil sovjetski telovadec Muratov s 58,45 točkami. Drugi je bil Nemec Helmut Bantz 57,20, 3. Švicar Sepp Stalder 57,15 4. Hans Engstler (Švice) 56,35, 5. Suedeni (Finska) 55,45. Naš telovadec Furlan je bil enaisti s 47,45 točkami pred avstrijskim telovadcem Wiederspornom, ki je dosegel 42,30 točk.

Balincane je pri nas že od nekdaj priljubljena igra. Posebno v zadnjih letih se je ta panoga športa v Ljubljani zelo razvila, saj so bili ustanovljeni številni novi balincarski klubi. Način novega igranja je popolnoma drugačen od nekdanjega razvijega »divjega« igranja. Sedaj igrajo tekmovalci po mednarodnih pravilih na igriščih označenih z mednarodnimi mešanji.

PARTIZAN VIČ IMA NOVO BALINIŠČE

Partizan Vič je zgradil na letnem telovadišču novo balinišče, katerega bodo odprli jutri ob 9. uri. Ob otvoritvi bo prijateljsko tekmovalje, v katerem se bodo pomerila moštva Rožna dolina, Zaba, Krim in Partizan Vič. Vse prijatelje balincarje vabimo!

DANES SE ZAČNE ZVEZNA LIGA KOŠARKARJEV

KOŠARKARJI NA STARTU

Najzanimivejši dvoboj v Ljubljani — V Beogradu Partizan : Radnički — Nova ligaša pred težavnim izpitom

ošarkarji začinjajo boj za točke, in sicer v skupni ligi Lani je bilo košarkarsko prvenstvo razdeljeno po conah. V zaključnem delu tekmovanja si je Crvena zvezda že osmič priborila naslov prvaka.

DANASNJI SPORED

Najzanimivejša tekma I. kola je vsesekator tekma med ASK in Lokomotivo. Ti dve moštvi bosta igrali v Ljubljani. Favorit je ASK. V Zrenjaninu se bosta pomerila Proleter in

Drevi ob 20. na igrišču pod Celinovim gradom prvenstvena tekma zvezne košarkarske lige Lokomotiva : ASK.

BSK, v Zagrebu Mladost in Ljubljana. Novo ligaško moštvo iz Karlova ob imelo v gosteh zagrebško moštvo Montažno, Borac iz Čačka pa osemkratnega prvaka Crveno zvezdo.

V Beogradu se bosta pomerila Partizan in Radnički. Partizan se bo podal v boj neposredno po težavnim izpitom v naporni turneji po Franciji in Biljanzem vzhodno. Forma njegovih igralcev je še negotova, vendar pa je v tem srečanju favorit.

HARANGOZO O SVOJIH USPEHIH

»Na turneji sem dosegel doslej največji uspeh«

Subotica, 23. aprila. Predvečerajšnjim se je vrnil v Subotico večkratni državni prvak v namiznem tenisu Vilim Harangozo, ki je sodeloval od 17. do 18. aprila v Berlinu na mednarodnem namiznotenškem turnirju. (To je bila nekaka repriza Weimarskega turnirja, saj se je tega turnirja udeležil vsi najboljši svetovni igralci namiznega tenisa.) Harangozo je ponovno potrdil, da je igralce svetovnega slovesa. V igri posameznikov je bil prvi, v igri dvojic skupno z Vogrincom tudi prvi, tretji pa v igri mešanji dvojice s Pritzičevom. Potemtakem je bila neobčutna vest v našem tisku, da je bil v igri mešanji dvojice prvi. Harangozo se je v četrtfinalnem tekmovalstvu pomeril s avstrijskim prvakom Ogimuro in ga v štirih nizih premagal. Pravi, da se mu je to posrešilo

FINALISTA IZ LONDONA

Po štiridnevni borbi v finalu svetovnega namiznotenškega prvenstva. Japonec je bil boljši: prepričljivo je premagal Filsoerja in postal svetovni prvak.

Na sliki: Ogimura in Filser tako po finalu v Londonu.

nju štirinajstkrat. Obe moštvi sta dosegli po pet zmag, štiri tekme pa so se končale neodločeno. Dinamo—Crvena zvezda 2:2, 1:0, 8:1, 1:1, 1:3, 1:2, 1:0, 0:3, 1:2, 2:0, 3:2, 0:3, 2:1, 0:0.

V ostalih tekmah v Ljuju za boljši razvrstitev se bodo pomerili v Beogradu: Partizan : Odred, Radnički : Vardar, in Skopju: Rabotnički : Proleter, v Subotici: Spartak : Hajduk, in Novem Sadu: Vojvodina : BSK in v Sarajevu: Sarajevo : Bokomotiva.

Pri članh je bil na orodjih najbolj eleganten sovjetski telovadec Muratov. Muratov je 23-letni profesor telesne vzgoje. Švicar Stalder je imel smolo na krogih, zato ga je v skupni oceni prehitel Bantz.

JUTRI NA ZELENICO!

Jutri bodo na Zelenici nad Tržičem velike mednarodne smučarske tekme v veselalomu. Razen naših najboljših tekmovalcev bodo nastopili tudi Avstrijci, smučarji družtev Kitzbühel, Badgasteina, Bleiberga in drugi. Bržkone bodo tekmovali tudi Nemci iz Garmische in Münchena. Konkurenca bo huda, prireditelj pa kvalitetna.

Obiščite jutri Zelenico! Prevoz iz postaje Tržič do Podlubejla in nazaj je zagotovljen.

Pritožba Vardarja ugodena

Komisija za prošnje in pritožbe upravnega odbora NZJ je sprejela pritožbo Vardarja zoper sklep komisije ligaških klubov, s katerim so razveljavili tekmo med Odredom in Vardarjem. Tekma je registrirana z rezultatom 1:0 za Vardar.

Pritožbo Vojvodine glede štirimesecne prepovedi gostovanja v tujini so zavrnili. Prav tako so zavrnili pritožbo Hajduka zoper registracijo tekme s Sarajevom.

ŠAHOVSKI DVOBOJ ZA SVETOVNO PRVENSTVO

XVII. partija remi

Moskva, 23. aprila. — XVII. partija šahovskega dvoboja Botvinnik—Smislov se je končala remi. Smislov je igral z belimi, Botvinnik pa s črnimi figurami. Stanje dvoboja je sedaj 9,5 : 7,5 v korist Botvinnika.

ODOBJKA

Danes in jutri na igrišču pod Celinovim gradom in na igrišču ZSD republiko prvenstvo srednjih in strokovnih šol v odbojki. Nastopilo bo 18 moških in 10 ženskih ekip. Tekme moških vrst bodo pod Celinovim gradom, ženskih pa na stadionu ZSD v Siški. Prvenstvo se začne danes ob 9.45.

Osamosvojitve in krepitve gospodarstva težnja družbenega načrta koprškega okraja

Industrijska proizvodnja bo letos približno 50 odstotkov večja ko lani — Ampelea se je uveljavila na inozemskem trgu — Za kmetijstvo in ribištvo so predvideli velike investicije

Okrajni ljudski odbor v Koprju je dal te dni v razpravo osnutki letošnjega družbenega načrta za koprski okraj.

Glavna naloga osnutka letošnjega družbenega načrta je okrepitev gospodarstva in zvišanje narodnega dohodka. Predlog predvideva 3.238.000.000 din narodnega dohodka, ali 350.000.000 več kot lani. Na zvišanje narodnega dohodka bo vplivalo v prvi vrsti povečanje industrijske proizvodnje, ki se bo letos povečala v primerjavi z lanskim letom približno za 50 odstotkov. Na to bo bistveno vplivala večja proizvodnja premoga v sečoveljskem rudniku, kjer bodo letos zaključili glavna obnovitvena dela. Letos namenjajo dokončati tudi tovarno ključavnice in hladilnikov za sadje in zelenjavo v Dekanih ter instalirati nove strojne naprave v tovarni Ampelea v Izoli. Naša ribja predelovalna industrija je dokončno prebrodila kritično obdobje, ki je zadnji dve leti zaviralo proizvodnjo. Izvoznim podjetjem se je posrečilo uveljaviti se na inozemskih tržiščih in zagotoviti prodajo vseh proizvodov ribje industrije za daljšo dobo. Tovarne ribjih konserv so tako lahko povečale proizvodnjo ter pričele maksimalno izkoriščati vse naprave. Letos je tovarna Ampelea zaposlila 200 novih delavk, v bližnji bodočnosti pa jih bo še več. V kratkem bodo v tovarni montirali nove strojne naprave, in z

njimi povečali proizvodnjo za 300 ton letno. Znatno napredek proizvodnje je predviden letos tudi v drugih panogah industrije, kar je predvsem plod lamskih investicij in lamskoletnih dobičkov, ki jih podjetja uporabljajo za modernizacijo in mehanizacijo naprav.

Glavne investicije so po letošnjem predlogu družbenega načrta predvidene za kmetijstvo, za ribištvo in za to, da bodo dokončali razna industrijska in druga dela. Kmetijstvu je namenjenih skupno 107.000.000 dinarjev. Od teh je 57.000.000 dinarjev predvidenih za ureditev okrog 80 ha novih vinogradov in 9 ha sadovnjakov na področju Ankarana, Briča, Marezig, Kroga in Kort. 50.000.000 din je namenjenih izboljševalnim delom v dolinah Kornalunge in Dragonje ter v Ospu.

Nekatere letošnje industrijske investicije v koprskem okraju so v tesni zvezi s kmetijstvom. To so predvsem investicije za gradnjo nove hladilnice za sadje in zelenjavo. Za njo je v osnutku družbenega načrta predvidenih 160 milijonov dinarjev investicij. Za povečanje naprav za predelovanje paradižnika 41.000.000, za centralno mlekarstvo v Dekanih pa 42.000.000 dinarjev.

Za nabavo novih ribiških ladij predvideva osnutek družbenega načrta 84.000.000 din. Ribiško ladjevje je nujno povečati pred-

vsem zaradi naraščajočih potreb ribje industrije v našem okraju. Ostale važnejše investicije so letos predvidene takole: za gradnjo novih stanovanj 330.000.000 dinarjev za obnovitvena dela v sečoveljskem rudniku 116 milijonov, za elektrifikacijo podeželja 57 milijonov, za nove šole 30 milijonov, za tovarno ključavnice 30 milijonov dinarjev. Po osnutku družbenega načrta bodo letošnje investicije znašale skupno 1 milijardo 804 milijonov dinarjev.

Iz letošnjega osnutka družbenega načrta je razvidna težnja po postopni osamosvojitvi in okrepitevi gospodarstva v koprskem okraju, težnja k razširitvi proizvodnih možnosti in povečanju narodnega dohodka.

cn

Spricho pozne pomladi bodo na Goriskem dozorele prve češnje šele okrog 10. maja

Nova Gorica, 22. apr.

Hladno vreme, ki je v začetku tedna zajelo vso Slovenijo, ni prizaneslo niti Goricki, ki je sicer znana po zgodnji pomladi in kjer druga leta v tem času že zorijo prve češnje.

Rahla slana, ki je padla pred dnevi v nekaterih krajih Vipavske doline in celo v okolici Nove Gorice, je kmetovalce sicer precej prestrašila, vendar na posevkih ni povzročila večje škode. Iz bojazni pred škodo so kmetje nekaj dni zaporedoma v zgodnjih jutranjih urah zažigali slamo, drva in razne odpadke okrog sadovnjakov, vinogradov in njiv.

Po mnenju strokovnjaka za sadjarstvo in zaščito rastlin pri Vinarsko sadjarski postaji v Šempetru bodo prve češnje iz Spodnje Vipavske doline, ki jih navadno pripeljejo na trg že pred t. majem, dozorele letos spricho pozne pomladi in sedanega hladnega vremena šele okrog 10. maja. M

Letos bodo z raketami zaščitili Zgornjo Vipavsko dolino pred točo

Toča povzroči letno več ko za sto milijonov dinarjev škode — Letos bodo nabavili za pet milijonov dinarjev raket, strelske postaje pa bodo zidali kmetje sami

Kmetijski strokovnjaki so ugotovili, da utrpel kmetijstvo goriskega okraja zaradi toče letno škode preko 100 milijonov din. Zato je Okrajni ljudski odbor Gorice sklenil z raketami zaščititi Zgornjo Vipavsko dolino, kjer toča skoraj vsako leto oklesti vinograde in polja.

Na pobudo Vinarske in sadjarske postaje iz Šempetra pri Gorici je bil v torek v Vipavi sestanek zastopnikov vinogradnikov, splošnih kmetijskih združenj, Vinarske zadruge iz Vipave in Kmetijske šole iz Lož pri Vipavi. Sestanku so prisotvovali univ. prof. dr. Oskar Reya, ki je lani uspešno organiziral borbo proti toči v Brdih, predsednik okrajnega ljudskega odbora

Gorica vop. Mirko Remec in zastopniki občinskega ljudskega odbora Vipava. Na sestanku so sklenili, da bodo vinogradniki Zgornje vipavske doline zgradili 20 strelskih postaj ob Planini do Lozic, s katerimi bodo zaščitili vso Zgornjo Vipavsko dolino pred točo. Strelske postaje bodo zgradili na Planini, na Erzelju, na Slapu, na Gočah, v Ložah, v Mančah, v Podragi, na Štaku, v Orehovci, v Podnanosu, in Vrabčah in v Lozicah. V nekaterih vaseh bodo postavili kar dve strelski postaji.

V ta namen je OLO Gorica predvidel v svojem letošnjem proračunu 5 milijonov din; na sestanku pa so sklenili, da bodo ta denar porabili samo za nabavo raket, ker bodo strelske postaje postavili kmetje sami. Sklenili so, da jih bodo sezidali do 1. maja, ker bodo 15. maja že začeli s poizkusi. J. O.

Ob istrsko obalo že prihajajo turisti

Letos bo obiskalo naša letovišča okrog 10.000 inozemskih gostov — Domači se pa zaradi ukinjenega popusta manj zanimajo za letovišča

Pred dnevi je večja skupina inozemskih gostov že prišla na istrsko obalo. Kot kažejo pogodbe, ki so jih predstavniki naših gostišč že sklenili v inozemstvu, bo letos dotok inozemskih gostov v koprski okraj za približno 100 odstotkov večji kot lani. Po teh podatkih bo obiskalo naša letovišča letos 10.000 inozemcev, ki so že sklenili pogodbe za nad 45 tisoč nočnin.

Prvi letošnji gostje so Avstrijci, Nemci in Holandci. Do začetka sezone, 15. junija, bodo obiskale naša obmorska mesta še druge skupine inozemskih izletnikov. Stalni gostje bodo začeli v glavnem prihajati po 15. juniju, in sicer predvsem Avstrijci, Nemci, Švedi, Svcicarji in Holandci. Prve skupine Holancev bodo prišle 8. maja in se bodo menjale v 15 dnevih presledkih do 9. oktobra. V Sv. Nikolaju bodo vsa sezona taborili Avstrijci in Nemci. Tudi Beograjski Putnik je rezerviral več mest za taborjenje. Za letovanje v naših krajih pa se zanimajo letos tudi v Skandinavskih državah in v Angliji. Z mnogimi turističnimi agencijami se že zdaj pogajajo. Gospiška podjetja pa so do sedaj sklenila le malo pogodb z domačimi gosti. Vzrok za to je predvsem ukinitev sindikalnega popusta. Zato bodo turistična podjetja prirejala krajše izlete na našo obalo, razmišljajo pa tudi o znižanju cen.

Za razvoj turizma je v letoš-

njem osnutku družbenega načrta predvidenih 30 milijonov dinarjev. S temi sredstvi so že adapti-

bo tudi vzpostavljena redna avtobusna proga Portorož—Ljubljana—Beljak—Celovec. Med Ljubljano in Koprmo pa bo v sezoni 4krat dnevno avtobusna zveza.

Razen pozitivnih stvari, ki jih opažamo vsako leto v razvoju tu-

Piran — slikovito mestice ob istrski obali

rali bivši dijaški dom v Portorožu, kjer so pridobili letos 80 novih ležišč za turiste. Tako razpolaga okraj sedaj skupaj s 390 ležišči ter s približno 9.700 sedeži v 170 obratih. Letos bo prišel spet pod okrajno upravo letoviški kraj Fiesso v piranskem zalivu. V Portorožu bodo odprli letos nov javni park z razgledom na morje, uredili bodo sprehajališče ob obali ter odprli nekatere nove reprezentativne obrtniške lokale. Razen tega so letos v vseh naših turističnih centrih že bolj poskrbeli za zunanje lice, za ureditev cest, nasadov in kopalnišč ter za prevozna sredstva. Razen običajnih zabav in razvedril za goste bodo letos prirejali več izletov. Odbor za gostinstvo pri trgovinski zbornici bo prirejal ob četrtih stalne izlete v znano kobilarno Lipico ter v Postojno, dalje na grad Sočerb ter po morju v Savudrijo in Umag. Turisti se bodo lahko udeležili tudi nočnega ribolova na sardale ter športnega ribolova z gumijastimi čolni. Podjetje »Ribič« v Piranu bo organiziralo letos več turističnih krožnih potovanj ob istrski in dalmatinski obali ter po Sredozemskem morju. Za športni ribolov ob dalmatinski obali sta na razpolago dve ribiški ladji, opremljeni z vsem modernim komfortom. Za letošnje turistično sezono sta predvideni dve krožni potovanji iz koprškega okraja do Grčije in Egipta. Za ta potovanja so se prijavili že številni inozemski turisti. Desetdnevna krožna potovanja z jadrnicami do Umaga, Raba in Lušinja pa so predvidena med vso sezono. Letos

rizma ob istrski obali, so tudi nekatere pomanjkljivosti. Tu je predvsem vprašanje nezadostno kvalificiranega kadra v gostinstvu. Letos je bilo sicer v Portorožu že več tečajev za gostinske osebe in vajence. Vendar zahteva to vprašanje nenehne skrbi, če hočemo oživiti ob naši obali stare turistične tradicije. Druga pomanjkljivost je pomanjkamje vodnikov. Na ozemlju, ki je tako bogato zgodovinskih in umetnostnih spomenikov, tujec vsekakor pričakuje, da bo imel na razpolago vodnika.

Ta in podobna vprašanja pa bo nedvomno pomagalo uspešno reševati okrajno turistično društvo, katerega ustanovni občni zbor bo v kratkem. CN

V dveh letih so želi kar lepe uspehe

V nedeljo je razveselil Loško dolino pevski zbor Svobode iz Cerklje ob Krki. Zbor, ki je nastopil v Starem trgu, Zbor obiskoval komaj dve leti, toda dosegel je že precejšnje uspehe. Velik trud poirtvovalnih pevecov, večina delavcev LIP Cerklje, in neseljenega pevovodje Viktorja Znidarskega je bil poplačan s aplavzom.

Ob tej priložnosti bi omenili še ostalo kulturno-prosvetno delo Svobode v Cerklji. Pod vodstvom iste pevovodje je nastopil mladinski pevski zbor ob Kosovelovi proslavi in dosegel tretje mesto. Oskot niže gimnazije pa je bil pohvaljen. Prav z zanimanjem pričakujemo nastopa članov. Dijaki so pa ustanovili 35-članski pevski zbor, ki pridno vadi in bo tudi kmalu nastopil. Pohvaliti je tudi treba delo dramske sekcije, ki je pod vodstvom Jožeta Verbea dosegla največji uspeh s Finžgarjevo »Verigo« in Hlaškovičev »Svejkom«. Težava pa ima godbeno sekcijo, ki šteje samo 20 moških; želeli bi, da se jim priključijo tudi mlajši ljudje.

Vse sekcije se sedaj marljivo pripravljajo na kulturni festival in občinski praznik ki bo 12. maja. Ob

tej priložnosti bodo odkrili spomenik prvoločen Ludviku Lovku iz Cerklje, ki je padel 1944. leta. Prihodno leto pa namerava Svoboda odkriti spomeniško ploščo skladatelju Francu Gerbenu, prav tako rojaku iz Notranjske. Da društvo tako uspešno deluje, imajo precej zaslug predsednik društva Dušan Trovčev in pa delavski svet LIP v Cerklji. J. M.

Iz obupa, ker so mu starši branili poroko z zaročenko, se je ustrelil

S strelom v usta iz italijanske kranjske je minuli torek ob osmih zvečer napravil samomor 20-letni L. B. iz Šmarja št. 32 pri Novi Gorici. Mladenec, ki je bil v domači vasi zelo priljubljen, se je odločil za smrt iz obupa, ker so mu starši branili poročiti 20-letno S. M., tudi iz Šmarja. Proti poroki so bili tudi njeni starši. M. D.

Stare krpe so se vnele

V Zgornji Polskavi je 21. aprila proti večeru prišlo gorilo v gradu. V drugem nadstropju so se v zaboju vnele stare krpe. Najbrž je nekdo vrzel cigaretni ogorok v zaboj. Škode je samo za 50.000 din, ker so takoj prihletli vojniki in gasilci in ogorok pogasili.

Spet požar zaradi slabega dimnika

Gorela je tudi hiša Mirka Kobala v Podkraju v goriskem okraju. Požar je nastal zaradi slabega dimnika. Zorelo je 1500 kg sena, med dveh prašičev 34 kvadratnih metrov parketa, kopalna kad in razno poljedelsko orodje. Škode je več kot 20.000 din. Hiša pa je bila zavarovana le za 230.000 din. Če bi prevzeli ne prihletel takoj na pomoč bi hiša pogorela do tla.

S traktorjem sta se ponesrečila

Dne 21. aprila sta se med Žičani in Spitaljem v celjskem okraju s traktorjem vozila 27-letni Slavko Novak, poslovodja v KZ Spitalje in 19-letni Bruno Buzan, šofer iz te zadruga. Traktor je šofiral Novak, ki ni imel šoferskega izpita. Ko sta prišla do ovinka je Novak krmilo prehitro obrnil na levo in tako zapeljal na strmino. Traktor se je prevrnil in oba pokopal pod sabo. Novak je bil takoj mrtev, Buzana pa so s hudimi poškodbami prepeljali v celjsko bolnišnico.

35 let kamniške »Solidarnosti«

Delavsko pevsko društvo »Solidarnost« v Kamniku je bilo ustanovljeno po prvi svetovni vojni. Njegovi člani so bili samo delavci kamniških tovarn. Kakor vsako napredno delavsko gibanje, tako je oblast ovirala tudi delovanje »Solidarnosti«, češ da se v njej

zbirajo marksistično usmerjeni delavci. Zbor, ki ga je vsa leta po okupaciji vodil nepozabni France Vidmar, je užival velik ugled in je zmeraj žel uspehe. Proslava 20-letnice z razvitjem zastave je bila minifestatija delavske zavesti v slutnji, da se bližajo veliki dogodki. Prvi okupatorjev bes je bil leta 1941 namenjen »Solidarnosti« in mnogo njenih članov je padlo. Po osvoboditvi so pevski zbor obnovili. Sedaj pa deluje kot pevška sekcija delavsko-prosvetnega društva »Solidarnost«, ki je prevzelo to ime, da bi ohranilo slavne tradicije prvega delavskega pevskega zbora v kamniškem okraju, ustanovljenega pred 35 leti. 45-članski zbor bo danes proslavil pomembno obletnico svojega delovanja. Z

TERENSKI ODBORI V ŠKOFJI LOKI BODO MORALI ZBOLJŠATI DELO

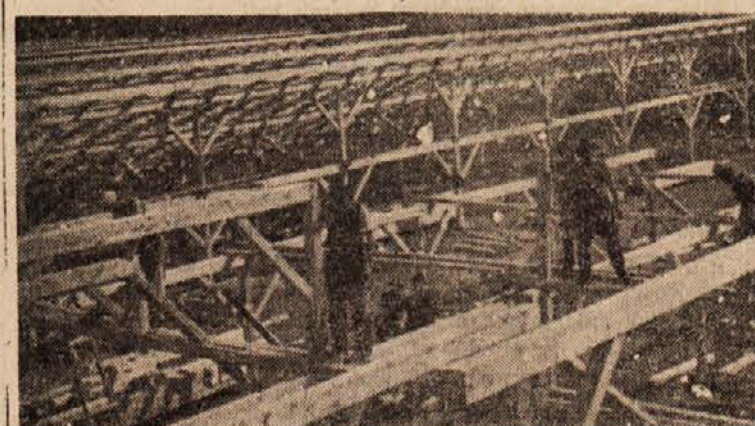
Na seji občinskega odbora SZDL v Škofji Loki so razpravljali o raznih vprašanjih. Ugotovili so, da posamezni terenski odbori niso bili dovolj dejavni, niso sklicovali sej in ne vrtili množičnih sestankov. Zato je občinski odbor SZDL sklenil, da bo opomel vse odbornike, naj zboljšajo svoje delovanje in razpravljajo na sejah o vseh važnih vprašanjih, ki se tičejo njihovega dela. Glede volitev v terenske odbore SZDL so sklenili, da morajo terenski odbori sklicati do 7. maja seje in se na njih povzoreti o vsem v zvezi z volitvami v SZDL.

ki bodo 23. maja. Do 20. maja pa morajo že povsod sklicati množične sestanke, na katerih bodo izbrali kandidata za terenske odbore in delegate za občinski odbor.

Na seji so izbrali 9-člansko komisijo, ki naj bi skrbela za delovanje ženskega društva in Društva prijateljev mladine.

Zvečer pred prvim majem bodo po hribih okrog Škofje Loke goreli kresovi

V Škofji Loki bodo 1. maj svečano proslavili. Zvečer pred praznikom bodo po okoliških hribih goreli kresovi. Lubnik, priljubljen izletnikom, bo bengalčno razsvetljen, prav tako tudi škofjelški Kamnitnik. Na Mestnem trgu pa bodo Škofjelčani poslušali promenačni koncert JLA, nato pa bo v kulturnem domu slavnostna akademija. Dne 1. in 2. maja pa pojdete Škofjelčani na izlete v partizanske in druge kraje. Podobno bodo v Škofji Loki proslavili tudi 27. april, obletnico Osvobodilne fronte. G

Goriške opekarne v Biljah pri Gorici imajo več obratov. V največji opekarni v Renčah grade novo veliko sušilnico za glinaste zidake. Naba... so tudi nov moderen stroj, ki so ga že mortirali. Na sliki je sušilnica med gradnjo.

BRACCINAMPIS EJO

Kaj ko bi se najprej lotili kamniškega izkulturnega doma?

V Kamniku stoji poleg gimnazije nedokončano poslopje kulturnega doma, ki so ga začeli graditi leta 1948. Pokriva za zasilna streha, ki pa ne varuje povsod zidov pred zamakanjem. Medtem je za tovarna »Kamnik« dogradila kulturni dom, ki bo zadoščal dolga desetletja za vse kulturne potrebe mesta in okolice, zato je poslopje poleg gimnazije mestni ljudski odbor prepustil Partizanu za fizikalni dom. Toda Partizan ni mogel dobiti potrebnega kredita in spet je na dnevnem redu vprašanje, kako dograditi dom.

Kamnik potrebuje fizikalni dom, ker je gimnazijska telovadnica pretesna za mesto in okolico. Mladini moramo preskrbeti prostor za fizikalno udejstvovanje, da jo odtegne mo škodljivim vplivom in pohajkovanju. Pozimi pa bi ta prostor lahko uporabljali tudi obvezniki predvojaške vzgoje.

Res je težavno naenkrat dobiti toliko denarja, da bi lahko poslopje dogradili. Toda v Kamniku imamo velike tovarne Titan, Stok, Kamnik, Usnje in več manjših. Ali ne bi moglo vsako leto štrtovati primeren znesek za postopno dograditev fizikalnega doma? Če bi prvo leto uredili streho, bi tako poslopje rešili vsaj propadanja. Prihodnje leto bi prišla na vrsto dvorana, in tako naprej. Ali so delovni kolektivi tovarn pozabili na svoje obljube ob začetku gradnje? Volivci kamniške občine so na nedavnih zborovanjih zaščitili tega markskega predlagali.

kulturnega doma? Če bi prvo leto uredili streho, bi tako poslopje rešili vsaj propadanja. Prihodnje leto bi prišla na vrsto dvorana, in tako naprej. Ali so delovni kolektivi tovarn pozabili na svoje obljube ob začetku gradnje? Volivci kamniške občine so na nedavnih zborovanjih zaščitili tega markskega predlagali.

Volivci so ugotovili še nekaj, ki so razpravljali o kulturnih domovih. Na Homcu, ki je dobrih pet kilometrov od Kamnika, stoji ob cesti prav tako nedozidan kulturni dom. Tudi Homšani se že nekaj let ne zganajo, da bi ga končali. Na Duplic, sredi med Kamnikom in Homecem, pa namerava delavski kolektiv prav tako zidati kulturni dom. Menijo, da bi stal približno 60.000.000. Z nadurnim delom je kolektiv zbral že 4.000.000 din. Zidati bi začeli najraje takoj, čeprav jim do 60.000.000 še veliko manjka. Morda bi ga res kmalu spravili pod streho, in tako bi imeli v kamniški občini dva nedokončana kulturna doma, s tistim na Homecu pa bi bili kar trije ob isti cesti. Kaj ko bi se najprej lotili kamniškega fizikalnega doma, potem bi pa govorili naprej? Z

SOBOTNA PRILOGA

24. APRILA 1954

»LJUDSKE PRAVICE - BORBE«

LOJZE KOVACIČ

OČE

(Skice za roman)

Vsako leto je preležal nekaj tednov v bolnici sredi mesta v oddelku za težke jetične, kamor ni smel nihče v posete, in ko se je spet vrnil domov, je bil bel, kot bi se vsa belina bolniških sten, postelj in dolgih razgovorov med bolniki zbrala v njegovih očeh, rokah, celo v njegovem glasu in rahlih laseh. Po prihodu je takoj, ne da bi odložil svoj stari, umazani klobuk iz rjavega filca, ali slekkel svojo zaprašeno zdelano suknjo, sedel k odprtemu oknu delavnice in poslušal z nasmeškom, ki še ni bil čisto naš, novice, ki sta mu jih praviili mati in sestra.

»A tako?« je rekel večkrat in se odsotno pogladil s svojo dolgo roko po obrazu in po kolenih, kot da ne bi čutil svojega telesa. Bil je kakor človek, ki je prišel iz daljnih krajev, kjer ljudje drugače žive, drugače mislijo in drugače čutijo in kjer se celo drugače gibljejo in drugače govorijo. Sedel je na svojem rdečem stolu in nas pozorno ogledoval, kakor tujec, zaprašen s prahom neke druge zemlje, in s svetlobo druge dežele v očeh in jaz sem ga gledal in si mislil:

»Koliko je moral videti, koliko je moral doživeti, koliko je moral pretrpeti.« In zraven sem bil trdno prepričan, da ne bo nikoli več tak, kakršen je bil in da se bo nekaj za vselej spremenilo v našem življenju.

Delavnica je bila majhna in zadušna, natlačena z ubožnimi primerki kož divjadi, s škatlami krznenih ostankov in z do stropa segajočimi mrzlimi kupi rjavih papirnatih krojev. Na pultu sredi delavnice je ležalo troje izgotovljenih mufov. Moj oče ni delal za zalogo, marveč samo po naročilu in pod nobenim pogojem ni trpel v svoji delavnici izdelkov, ki jih je izgotovila tuja roka. Njegova dela so bila lepa: eden izmed mufov — deklški — je bil tako rahel in nežen, kot živa živalca, drugi iz lisice pa je bil mogočen, bogat in dražljiv kakor ženska z zdravo hotnostjo v očeh, medtem ko je bil tretji mufl iz perzijanarja plemenit in lep, kakor postava visoke, krasne žene, podobne rimski patri-cijki z njenim visokim čelom, fino izpeljanim nosom in globokimi temnimi očmi. Na zidu je visel tudi napol izdelan plašč, sestavljen iz odpadkov perzija-narja, ki jih je oče zbiral iz leta v leto, jih potlej močil, razpenjal, sušil in sešil v kose, s katerimi je v poletnih mesecih nadaljeval delo pri plašču. Ta plašč je visel zmeraj nad njegovo delovno mizo in izžareval po vsej delavnici nenavadno, biserno mo-ten soj, kakor s srebrom okovani mahagonij. Tako stvar je lahko izdelal samo človek, ki ji je odstopil velik del svoje duše — bila je tako vzorna in popolna, kot ideal vseh krznenih oblačil. Napraviti to, kar je napravil on, se mi je zdelo takrat in se mi zdi še danes nekaj skrivnostnega in čudovitega.

Nekoč ga je nekdo vprašal:

»Ali ni težko napraviti vseh teh reči?«

In očetovo velo lice, obrobljeno s trdo sivo brado, se je nabralo v tisoč nasmeškov, ko je odgo-voril: »To je umetnost!«

Nekega dne se mi je skoraj zazdelo, da je tudi sam ves iz kužuhovine, tako močno je bil poraščen njegov majhni zgubani obraz, vrat in ušesa, iz ka-terih je rasel grmič dlak in tako trd in suh je bil njegov glas, kot da bi tud; v ustih imel kužuhovino. Kužuhovina ni material, ki bi ga lahko kdor si bodi obdeloval; to je bilo težko delo. In prav te lastnosti so se brale v njegovem obrazu, na katerem so samo oči izdajale tiho resnost moža, ki ga je napolnil skrivnostni ideal.

Toda živel je, kot da ne bi imel družine, večno sredi smradu in kupov svojih kož. Kazal ni nobe-nega zanimanja za stvari, kot so bile gostilna, gledišče, izleti, ki bi mu jemali čas, ki ga je temeljito izkoriščal za svoje delo. Sovražil je bogate krznarje v središču mesta, ki so delali sicer poceni in z ru-tino, vendar pa z naglico in brez odgovornosti do

kupcev. Toda ljudje so imeli stvari, ki so jih naro-čali, radi tudi takoj narejene in prav v tem je bila njegova slabost, zaradi katere je izgubljal stranke in delo. Z vsako rečjo se je ukvarjal po cele dneve in noči, vendar je nikoli ni izvršil do roka, kar je povzročalo hudo kri pri ljudeh. Toda on ni mogel drugače; hrepenel ni po ničemer drugem kot delati pošteno in popolno. Nekega dne sem odkril nje-govo beležnico. Nad številkami nekih mer sem našel sledeča pregovora: *Delo je zlato in Delo je edino zadovoljstvo*. Lahko sem si predstavljal, kako so mu gorele oči, ko je te besede natisnil na pa-pir s svojo različno pisavo, kakor bi natančno videl, kako se reka znoja izpreminja v zlato gmoto.

Več ko desetkrat na teden je govoril, kakor nedeljski pridigar s svojim trdim suhim glasom, katerega enozvočni odmev je brez dvoma zvenel zanj kakor godba, da je delo edino, za kar mora človek živeti in da je vse drugo prekletstvo in gnoj, kot je dognala njegova pamet. Govoril je, vtem ko so njegove fanatične oči pod bleškom dvojnih očal prebadale motno temo delavnice in skoraj vidno streljale tanke pšice v nema obraza moje sestre in njegovega vajenca.

Bil je demokrat. Sovražil je cerkev in razumel vse mogoče človeške težave. In vendar so vajenci že po štirinajstih dneh zbežali od njega ali so mu jih odvzeli starši, ker niso mogli več mirno prenašati njegovih nasilnih zahtev po natančnosti, temeljitosti in popolnosti. Sestra mu je bila edini verni pomočnik, ki ga je tudi razumel. Toda, kadar je hotela na sestanek s fantom, je zaklenil vrata in ključ spravil v žep. »Nikamor! Na nobeno pohajanje, punca!« Včasih mu je ušla. Nekoč, ko sem nesel stranki na drugi konec mesta izgotovljeni ovrtnik, sem sestro zagledal v bučni restavraciji. Bil je jesenski večer, v kapeli sredi restavracije je igrala godba. Zagledal sem sestro mahoma. Prav-zaprav sem že za hrbotom čutil, da je nekaj druga-če, kot je bilo doslej v restavraciji in ko sem se obrnil, sem jo zagledal sredi kopice žensk v zelenih, oranžnih šalih in klobukih, ki so sedele za mizami. Njen obraz je bil truden in bled in grizla si je živčno nohte na prstih. In prav tedaj, ko sem jo gledal v valujoči svetlobi restavracije, je tudi ona dvignila oči, vsa presenečena skočila pokonci in skoraj stekla z razprostrtimi rokami proti meni.

Toda isti hip sem se tudi jaz obrnil in stekel še vedno z njenimi razprostrtimi rokami v očeh v nasprotno smer po ulici navzdol mimo voz, kri-žišča, dokler se nisem ustavil na nekem nezazida-nem zemljišču, od koder nisem mogel več slišati godbe iz restavracije. Danes vem: Takrat nisem bil vajen videti svoje domače neke drugje izven doma v drugem svetu, proč od doma.

Oče je bil trinog za vse ljudi, za nas in zase, kajti čeprav ga je zavratna jetika iz dneva v dan čedalje bolj uničevala in mu razjedala pljuca, je hotel iz sebe in drugih iztisniti naravnost čudežne moči za delo. Skoraj vsako popoldne, ko sem pri-šel iz šole domov, me je v kotu z vrvoju privezal za šivalni stroj in za delovno mizo v kotu delav-nice, da mu ne bi ušel. Nato mi je vrgel pod noge moj obrok neustrojenih zajčjih kož, ki sem jih moral s prsti in z nohti zmehčati centimeter za centimetrom. To je bilo težko delo in zvečer sem imel roke brez krvi in prste bele in odrevenele od razbolelosti. Ko sem začel delati, se je oče odmaknil od mene, sedel na svoj stol z rdečo blazinico k svojemu delu. Delal je živo in osredotočeno, s kratkimi naglimi kretnjami, ki so postajale vse krajše in hitrejšje, dokler nisem več razložil njegove roke, kot ne bi mogel razložiti posameznosti na naglo se vrtečem kolesu. Nenadoma se mi je zazdelo, ko da se seli njegovo telo iz delavnice in se iz-gublja z vsakim od milijonov ritmičnih ubodov šivanke, ki ga nosi na svoji nezatni bleščeči se konici v svet neresničnosti in nestvarnosti, v svet, sestavljen iz senc in svetlobe, kjer se je ustavilo vrtenje zemlje in zdaj stoji rešena teže človeškega rodu, sama ogromna, mrka in smrtna, sredi pro-stranega vsemirja. Kopnel je kot oblak pred menoj, izginjal iz mojih zenic, postajal manjši in manjši, kot da odhaja in pušča tu pred mojimi očmi le lu-pino svojega telesa. In naenkrat, ko sem dvignil glavo, ga nisem več videl pred seboj: V sobi je bil trd mrak poznega deževnega novembrskega več-era. In potem, ko so se mi oči navadile temno-sivega pravokotnika okna, sem v njem zagledal njegovo krhko silhueto. Sedel je, se z rokami upi-ral v razmršeno brado, podoben zlobnemu pra-gozdnemu možicu.

Ob večerih je sedel v močni beli svetlobi gole žarnice in si ogledoval svoje delo. Kože, odpadki, kroji, vse je ležalo razmetano ob njegovih nogah in na glavi je imel papirnat senčnik, da ga ostru luč ne bi slepila. Ze prve besede, ki jih je izustil, so pokazale, kako nenehno razmišlja o svoji usodi. »S temi ljudmi nimam kaj početi. To in ono sem poizkusil. Poglejte sosesko. Vse zaman. Seveda pri ljudeh, ki ne poznajo niti sledu časti, potrebe za delo in samoobvladanja, pri njih je vse zastoj. Toda vi nimate toliko opraviti z njimi.« Tožil je, da ljudje ne razumejo njega in njegovega dela, ki stremi k temu, da bi bilo resnično popolno. Vsa njegova pojava je ob teh besedah bila kakor drevo, ki ga je vihar prisilil k uvelosti in umiranju. Podnevi in ponoči je razmišljal o krivica sveta in o svojih dolžnostih, za kar je bil ta svet brez ra-zumevanja. Njegov neuspeh mu je bil nerazumljiv, neznamen, nekaj, česar si ni mogel razložiti. In če ga svet ne razume, ne čišla, je torej neplodno in nekoristno bitje! Te misli ni mogel prenesti. Ni bil v stanju, da bi sebe videl tako, kot so ga videli drugi, in zato je poizkušal to popravljati. Toda to se mu je zdelo nemogoče, kajti vedel je zelo dobro, da ni delal ničesar in da ni govoril ničesar ozko-srčno, kot to delajo ljudje, ki branijo svoje dobro ime. In ker ni mogel odkriti ničesar, kar bi delal narobe za ljudi, je prišel do spoznanja, da so vsi ljudje lenuhi in da so ga hoteli le užaliti.

Delavci na cesti, trgovci, uradniki, ki niso bili zaposleni tako, kot bi bilo treba po njegovih pojmih, so se mu zdeli — šel je včasih tako daleč, — da niso niti malo podobni ljudem. Kadar je v hiši zli na cesti srečal znanca, je postavil vedno isto vprašanje, medtem ko je gledal naravnost vanj: »Slišal sem, da z vašim delom ni najbolje?« In oni so mu vedno, kot se spodobi ljudem dobrih navad, odgovarjali: »Sam ne vem, zakaj. Žena je bolna, otroci, zmeraj je nekaj, kar ni čisto v redu...« Ob takih vesteh so očetu zagorele oči, kot bi imel zločinca pred seboj. Nasmehnil se je suho in

kratko: »Delati je treba, človek božji! Tisti, ki misli brez trdega dela živeti, mora biti že naravnost norec! Po takem srečanju oče tega znanca ni več videl v svoji delavnici. »Ta, tam zgoraj, naj kar čakaj!« so govorili, »nam že ne bo padlo v glavo, da bi pri njem puščali svoj denar. Saj so še drugi krznarji v mestu. Nismo njegovi hlapci, da bi tako govoril z nami.«

»Sveti bog!« je rekel moj oče. »Sveti bog!« Njegov glas je zvenel v temi, kakor udarec na gong. »Sveti bog, jaz sem to in ono poizkusil. Reke! sem vam, da je vse zaman pri teh ljudeh, ki ne poznajo niti sledu časti. Toda,« je poudaril, »vi niste imeli nikoli toliko opraviti z njimi!« Napravil je kratek premor in snažno pljunil v cevko, ki jo je prinesel s seboj iz bolnice. »Da, da,« je rekel materi in se-

stri in meni, živemu mraku v delavnici. Sedel je še vedno tako, kakor pred pol ure, ko je prišel iz bolnice, in držal na kolenih kozarec z mlekom, ki mu ga je mati prinesla iz kuhinje. »Le kaj vse človek ne sliši, če je malo delj od doma!« Stresel je v mraku svoj žalostni obraz in se nepremično zastrmel v roj mušic, ki so plesale v večernem zraku. Potem pa je nenadoma odložil kozarec, vstal, vrigel klobuk v kot in si počasi začel slačiti suknjo, potem suknjič, si odpenjati kravato in z vsakim gibom in z vsakim kosom obleke, sem videl, kako je jela izginjati tista belina iz njegovih oči, iz njegovega obraza in z njegovih rok in kako je počasi postal »zopet človek s tega sveta in kako se je jel spet izpreminjati v to, kar je bil od začetka in kar je bil zmeraj. Prižgal je luč in rekel z glasom, ki ni dovoljeval nobenega upanja: »Klara, delo!«

OVE EKELUND

MOŽEVO PREBUJENJE

(Iz švedščine)

Mož stoji pred zrcalom in se brije. Gleda v zrcalo, kakor je gledal že nešteto krat. Toda danes se mu zdi njegov obraz nekam čudno tuj.

Ali je spal? — Da — menda je spal vse življenje. Naposled se je prebudil.

Iz kuhinje je slišati trušč in zvonec na vratih zvonil v kratkih presledkih. Jutranja pošta pade v pisemski predalček. Sel prinese električni sesalec prahu. Gospodinja se prereka s služkinjo. Krošnjar hoče po vsej sili prodati nekaj robe. Dan se je začel. Zvonec na vratih poje v čedalje krajših presledkih. V prednji sobi je slišati korake, potlej odmevajo iz sobe in spet iz prednje sobe — nekdo nenehno teka sem ter tja. V sosednem stanovanju zahrešči gramofon. Iz kuhinje diši po jestvinah.

Mož zaklene vrata kopalnice. Rad bi imel mir okrog sebe, pa ga ne more imeti. Vrata in stene so tanke. Vsak najmanjši ropot ali glas prodira skozi njega. Sicer pa to ni važno, kajti mož opazuje samo svoj obraz.

Brije se počasi in zelo skrbno. Nazadnje si nadrgne obraz z galunom in namaže s kremo. Potlej se skloni naprej in skrbno opazuje svoj obraz v zrcalu. Silen strah ga prevzame. Lasje na sencih so že sivji in koža je preprežena z neštetimi, komaj vidnimi gubicami. Oči so izgubile svoj lesk. Stara se — da, morda je že star.

Danes je opazil to prvič. In strah ga čedalje bolj prevzema. Kmalu bo konec in duhovnik bo zmolil molitev ob njegovih krstih. Svojec bodo jokali in tarnali — toda tega ne bo ne videl ne slišal.

In nikoli ni smel storiti ničesar, kar ga je veselilo. Zmeraj je zadeval na ovire. Nikoli ni mogel hoditi svoje poti. Zmeraj je bil daleč od cilja. Kolikšna krivičnost! Saj je vendar vedel, da je boljši od mnogih drugih ljudi.

»Zdaj pa je vsega konec. Ne morem več dolgo govoriti: bodočnost imam pred seboj. Jutri začnem. Nobenega jutri ni več. Samo še včeraj. — Ne, nekaj moram še storiti. preden bo prepozno,« mrmra prestrašeno sam pri sebi.

In že plane v prednjo sobo. Hitro se obleče in mimogrede zakliče ženi: Danes pridem najbrž nekoliko pozneje k zajtrku.

Zena ga začudeno pogleda in pomisli: »Kako čuden je danes.«

Zunaj sneži. Mož dvigne ovratnik, stisne roke v žepe in hitro, nervozno nadaljuje pot. Spotoma razmišlja:

»Saj to je vendar nemogoče! To vendar ne more biti življenje! Spal si, ure in ure si ležal, ne da bi se sploh zavedal. Prebudiš se, vstaneš, svojji ženi voščiš dobro jutro in ji položiš časnik na čajni pladenj. Govoriš z otroki, ki merajo pohitei, da pridejo pravočasno v šolo. Oblečeš se, zajtrkuješ sam in greš na delo. Potem pišeš številke v knjigo. Dolgočasne, neznosne številke. Kalkuliraš, seštevaš in odštevaš. Naposled odbije ura dvanajst. Med stoterimi, da, morda med tisočertimi topimi ljudmi se pre-

rivaš v obednico. Topo jih pozdravljaš in topo ti odzdravljajo. Toda ura odbije eno. Zagrenjen se vračaš na svoje delovno mesto. Številke, same številke. Dan se vleče v neskončnost. Naposled — po celi večnosti odbije ura pet. Liki odrešilni klic zvene njeni udarci v ušesih bednih sužnjev številke. Hitiš na tramvaj, se preriš v natlačeno polnem vozu in naposled prispeš domov. Mimogrede, brezbrizno pozdra-

viš, greš v kopalnico, si umiješ roke in sedeš k mizi. Govoriš — toda o čem pravzaprav govoriš? Saj je bil dan natanko tak, kakor vsi drugi.

Saj se ni nič zgodilo. Vtem ko si sedel nad številkami, ki jih sovražiš, si se za en dan postaral. Pač, nekaj se je pa le zgodilo. Prišel je račun za telefon ali za plin. Najemnino je treba plačati in jutri zapade rok za plačilo zavarovalnega prispevka. Seveda se je nekaj zgodilo. Gospodinja joka v prtiček, prazna juha diši samo po soli. In otroci te gledajo z velikimi, otožnimi očmi. Nihče se ni mogel do sita tega najesti. Hodiš po sobi sem ter tja ko kaznjenec po svoji celici, alj pa stojiš pri oknu, od vrha do tal zakajenem od dima, ki se zmeraj znova valj iz lokomotive mimo vozečega vlaka, in buljiš v puščobo pred seboj. In v tem položaju se kaj lahko zgodi, da porečeš: »Ali se ne bi nekoliko razvedrili? Ali ne bi šli gledat kaj zabavnega? Kaj če bi šli v gledališče?«

Toda nihče ti ne odgovori. Naposled si nekdo drzne zamrmrati: »Kaj pa denar? Od kod naj vzamemo denar?«

Začne se prepri. Zmeraj znova gre za številke. Šele opolnoči nastane v hiši tišina. Ležiš povsem buden in buljiš v strop. Ženi, ki joka v sosedni sobi, zavidaš, saj je po svoje srečna. V svojem obupu se do kraja izjoka. Kmalu potem pride po prstih in zaspi, kajti jok je vplival nanjo ko dobrodejni uspavalni prašek. Toda milijoni številke, črnih ko peklensček, plešejo po belem stropu, in če se ne obrneš na

postelji na drugo stran, je mrzlo kakor v grobu. Toda mrtev še ne ležiš, tako daleč stvar še ni prišla. Ležiš živ pokopan pod temi pleščočimi črnimi številčnimi hudci.

Proti jutru, ko te premaga utrujenost, ležiš kakor nezavesten — da, nezavesten, vendar pa še živ. Naposled je noč konec. Toda kmalu se začne nova. In tako čas teče, minevajo tedni, meseci, leta — in znenada začutiš, da si star, ne da bi vedel, kdaj si se postaral. In kmalu bo vsega konec. In nikoli nisi smel storiti ničesar, kar te je veselilo.

Mož negibno obstane. Bulji predse, stiska pesti v žepe, rad bi svoj strah izkričal. Krikniti hoče:

»Ne, ne, ne! Saj ni mogoče! To vendar ne more biti res, saj vendar vem, koliko sem vreden. Saj znam slikati. Zakaj ne bi smel slikati? Znam pisati. Lahko bi bil postal velik slikar alj pesnik. Zakaj sem moral svoje življenje posvetiti osovražnim številkam? To je krivično!«

Toda ko tako stoji, nenadoma opazi sence, ki se pomikajo mimo njega. Ljudje prihajajo in odhajajo. Stoji sredi neizprosne resničnosti. Stisniti mora zobe in skriti svoj obup. Nima pravice, da bi kriknil.

In tako se prebudi — že drugič tisto jutro.

Sredi križišča stoji prometni redar. Videti je ko snežni mož — spoznaš ga samo po rokah, ki jih venomer izteguje zdaj v to, zdaj v ono smer. In samo njegovih rok se snežinke ne morejo prijemati. Samo te roke kažejo, da živi pod belo odejo človek, vestno izpolnjujoč svoje težavno nalogo. Mož stoji dolgo in ga opazuje. Tedaj nenadoma začuti, da lahko spet diha. Krčevito stisnjeni prsti se kar sami iztegnejo in mož pomisli:

Teden za tednom stoji prometni redar tu in vsak dan znova si mora z dolgimi, koščeniimi rokami priboriti košček kruha. Morda bi tudi on rajši delal kaj drugega.

Počasi stopa vzdolž ceste. Skoz okno bližnje hiše opazi za pisalno mizo sedečega moža. Številke zapisuje v knjigo. Videti je utrujen. Brezbrizno obrača list za listom. Tudi ta najbrž nikoli ni smel delati, kar ga je veselilo.

Snežiti je nehalo. Bodro stopa mož naprej. Pred vrati neke hiše stoji deček in joka. Mož obstane, se skloni nadenj, mu položi roko na ramo, mu pogleda v objokane oči in ga prijazno vpraša: »Zakaj pa jokaš, mali?«

»Oče hoče, da postanem duhovnik. Jaz pa bi rad postal strojevodja.«

Tedaj se mora mož nehote nasmehnuti. Že več mesecev se mu obraz ni zjasnil. Zdaj pa čuti, ko da se mu je kamen odvalil od srca. Dečku obriše solze z lic in potolaži njegovo žalost z nekaj drobiža — pravzaprav preveč, saj še sam nima denarja.

Odhitj domov. Teče po stopnicah; kar preskakuje jih. »Dvigalo,« pomisli, »dvigalo je vendar namenjeno samo bolnim in zelo starim ljudem.«

»Kaj pa se je zgodilo s teboj?« ga vpraša žena. »Ko si odhajal, si bil videti tako čuden.«

Tedaj se mož iznenada zadovoljno zasmeje, kakor se že dolgo ni smejal.

»Ah, mislil sem samo na nekaj, na kar sicer nikoli nisem pomislil. To morda zveni malo čudno. Sicer pa ti več o tem danes ne morem povedati, ker je že pozno.«

Odide v kopalnico. Iz zrcala ga gleda čisto mlad obraz, miren obraz budnega moža.

Kmalu bo spet sedel sklonjen nad svojimi številkami. Toda misel na delo mu ni več strašna. Koliko ljudi bi rado delalo, kar jih veseli! Kolikim ljudem omogočajo številke življenje!

»Pohiti,« mu zakliče žena, »zajtrk je že zdavnaj pripravljen!«

»Že vsem,« odgovori mož. Prime jo za glavo in ji pade v oči: »Spal sem. Predolgo sem spal, zdaj sem se naposled prebudil in upam, da bo zdaj za naju vse boljše, mnogo boljše. Razumeš, kaj mislim?«

Zena pa samo vzdihne in presenečeno zmaje z glavo. »Ne,« pravi resno, »nobene besede ne razumem.«

Tedaj se mož nasmehne in jo poljubi na čelo. »Nič ne de, draga moja, če ne razumeš, glavno je, da razumem jaz,« zašepeta.

MALI
LEKSIKON

Vprašanja:

Koliko prebivalcev pride na enega zdravnika v nekaterih tujih deželah in pri nas?

Na kako čuden način se je znanstvenik Rafael Girard približal polomcem naroda Maya?

Kateri deli človeške kože so za prostorno ločene dotike najbolj občutljivi?

Do katerega leta je škilavost otrok normalen pojav?

Odgovori:

Na enega zdravnika pride v Avstriji 650 prebivalcev, v Švici 700, na Madžarskem 950, na Norveškem in Danskem 1000 v Franciji 1100, na Holandskem 1250, na Poljskem 3100 itd. Pri nas pride na enega zdravnika povprečno 2825 prebivalcev (po podatkih iz leta 1952). Najmanj zdravnikov je pri nas na Kosmetu, kjer pride na enega 9000 prebivalcev, dalje v Srbiji okrog 5200, v Črni gori kakih 5050. V tem oziru je prva med našimi republikami Slovenija, ki ima na enega zdravnika 1800 prebivalcev, Hrvaška pa kakih 2100.

Švicarski znanstvenik arheolog in etnograf Rafael Girard je po končanih študijah v Parizu raziskoval kulturo naroda Maya, starodavnega naroda, ki je prišel v Srednjo Ameriko iz Azije. V Guatemali je našel dokaj civilizirano plemo Kortisov. Toda Kortisi mu niso nič kaj zaupali. Zato je ubral drugo pot. V glavnem mestu Hondurasa se je vpisal na tehnično fakulteto in dovršil elektrotehniko. Potem pa se je vrnil h Kortisom, jim zgradil hidrocentrale, se oženil z neko Indijanko ter se ukvarjal s trgovino s kavo in rižem. Šele po tridesetih letih življenja med Kortisi se mu je posrečilo prodati v podrobnosti kulturo tega naroda in njegovih prednikov Mayab. Napisal je knjigo o zgodovini Mayab v petih zvezkih ki je bila za znanstveni svet pravo presenečenje. Dokazal je, da so bili Mayab med ameriškimi Indijanci ustvarjalni narod.

Koža in sluznica nam med drugim posredujejo tudi čutne dotike in bolečino. Koža in sluznica pa za dotik nista enako občutljivi. Občutljivost za dotik ocenimo po tem, na kateri razdalji čutimo dva dotika. Ta občutljivost je pri ljudeh različna. Povprečno je pri vseh ljudeh občutljivost za prostorno ločene dotike najmanjša na hrbtu, kjer čutimo dva dotika kot dva, če znaš razdalja med njima vsaj 0,67 milimetra, na dlani, če je razdalja manjša od 0,11 mm, na koncu jezika pa, če je razdalja 1,1 mm. Konec jezika je torej za prostorno ločene dotike najbolj občutljivejši. Aparat s katerim merimo občutljivost, imenujemo esteziometer. Zato se nam votlina v zobu zdi mnogo večja če se je dotaknemo s koncem jezika, kakor če jo otipujemo s koncem prsta.

Mnoge neizkušene matere so zaskrbljene, ker novorojenček škilavo gleda predmeta, ki mirno leži ali stoji, pa tudi, ko se giblje, ga ne more spremljati s pogledom. To je pri otrocih povsem normalen pojav, ker »gleda« vsako oko zase in neodvisno drugo od drugega. To pomeni časno škilavost, ki traja normalno do četrtega meseca, potem pa začne otrok spremljati s pogledom predmeta, ki se giblje. Po četrtem mesecu škilavost ni več normalen pojav.

Tudi važna zdravila izdelujemo doma

Čedalje večji uspehi kolektiva beograjske tovarne »Prolek«

Deček je bil telesno pohabljen. Bilo mu je 14 let, meril pa je samo 101 cm. Tudi deli njegovega telesa so bili razmeroma slabo razviti. Zato je bil neerečen sam in njegovi starši. Začelo se je zdravljenje. Zdravniki so mu dajali ameriški hormon, ki ugodno vpliva na razvoj. Štiri mesece je organizem dobival zdravilo. Kazalo pa je, da je ves trud zaman. V 120 dneh je deček zrasel samo za 15 mm.

Napravili so nov poskus. Na vrsto je prišel horigonadin, hormon, izdelan v tovarni zdravil »Prolek« v Beogradu iz domačih surovin. Poskus, da bi dečku pomagali, je trajal pet mesecev. V tem času so se pojavili zanesljivi znaki rasti. Deček je zrasel za 55 mm. Vtem ko je tako hitro rasel, so se normalno razvijali vsi deli njegovega telesa. Zdravljenje se nadaljuje.

To je samo kratak izrezek iz zbirke uspehov kolektiva v podjetju »Prolek«. Ta tovarna obratuje že 8 let in preskrbuje klinike, bolnišnice in druge zdravstvene ustanove s hormoni in vitamini.

ČUDNE SUROVINE

Za proizvodnjo teh preparatov uporabljajo posebne surovine — živalske organe: trebušno mreno, žolč, možgane, možgansko mreno, hipofizo in razne žleze. Iz teh surovin izločajo za proizvodnjo zdravil potrebne snovi. Tako na pr. trebušno ešnavko (pancreas) najprej zmeljejo, potem pa pomešajo z alkoholom in šele potlej iz te raztopine izločijo insulin (za zdravljenje sladkorne bolezni važno zdravilo). Možgansko mreno najprej posuše, potem pa jo tako dolgo čistijo, da postane prašek bel ko sneg. Iz tega živalskega organa izdelujejo spolni hormon za moške in ženske. Iz polfabrikata so dobili že sedem vrst hormonov.

Iz zadnjega režnja svinjske hipofize, majhne žleze v možganih, izločijo hormon, imenovan pituitrin. Ta hormon uporabljajo v ginekologiji in babištvu. Med drugim je v njem tudi oksitocin, važna snov, ki omogoča lažji porod. Vpliv oksitocina in njegov pomen preizkušajo na posebnem aparatu, ki so ga izdelali v »Proleku«. Vse reakcije zapisujejo na poseben grafikon. Naše proizvode primerjajo z mednarodnimi standardi in tako ugotovijo vrednost izdelanega hormona.

Nadledvične žleze so za življenje neobhodno potrebne. Brez njih je vsak organizem obsojen na smrt. Pogosti so primeri, da nastanejo v teh organih motnje

ali da sploh nehajo delovati. Žleze največ trpe med nalezljivimi boleznimi in hudimi opeklinami. Znanost pa je že tako napredovala, da pozna zanesljivo zamenjavo originalnih nadledvičnih žlez. Ta preparat se imenuje kortin; dobivajo ga iz korena nadledvičnih žlez.

Beograjska tovarna ima oddelek, v katerem rede bele podgane. Ko so še mlade, jim izrežejo nadledvične žleze. Potem jim vsak dan trikrat vbrizgajo kortin. Pod vplivom tega preparata morajo podgane vzdržati 20 dni. Tedaj jim nehajo vbrizgavati kortin in podgane poginejo. To je dokaz, da je zdravilo pravilno izdelano. S kortinom rešijo po sveju vsak dan na tisoče življenj. Pod kontrolo dr. Fritza Teichnerja delajo poskuse tudi na drugih živalih. Tako preizkušajo pravilnost izdelanih zdravil. Za takšne poskuse uporabljajo bele miši

in pse. Uporaba preparata v zdravstvenih ustanovah je odvisna od uspehov, doseženih v tem oddelku tehnične kontrole.

KILOGRAM LAS — 80 GRAMOV CISTINA

Način pridobivanja novih preparatov preizkušajo v laboratoriju za pospeševanje proizvodnje. Magister Nađa Soldatić se že dolgo ukvarja s pridobivanjem ekstrakta iz človeške placente (posteljice). Novi preparat naj bi uporabljali za zdravljenje ohromelosti pri ljudeh, kožnih boleznih itd. Nekaj uspehov so že dosegli. Zdravilo preizkušajo na bolnikih.

Često se zgodi, da je človeško življenje po operaciji v nevarnosti, ker se strdi kri. To se največkrat pripeti ljudem, ki imajo slabo srce. Kemik Srbišlav Saula se ukvarja zdaj s pridobivanjem heparina, preparata za zdravljenje te bolezni. To

zdravilo zdaj še uvažamo. Diplomiranemu kemiku Vladi Stefanoviću se je nedavno posrečilo, da je iz človeških las na najprikladnejši način izločil aminokislino. Preparat je dobil ime cistina. Gre za bel kristalni prašek. Laboratorijske preizkušnje so pokazale, da lahko to zdravilo uporabljamo za zdravljenje kožnih boleznih, da pospešuje rast las itd.

Za 80 gramov cistina potrebujejo 1 kilogram človeških las. Laboratorijski postopek z izločanjem tega preparata je uspešno končan.

V tovarni »Prolek« izdelujejo še mnogo drugih zdravil in preparatov. Vsi so zelo koristni. Mnoge smo še nedavno uvažali. Kolektiv žanje čedalje večje uspehe. Leta 1951 je izdeloval samo 13 preparatov, lani pa že 57. Letos bodo proizvedli še povečali.

Nikola Obrštarević

ZA ZVOČNIM ŠE TOPLOTNI ZID

Trenje letala z zrakom povzroča hitro naraščanje toplote

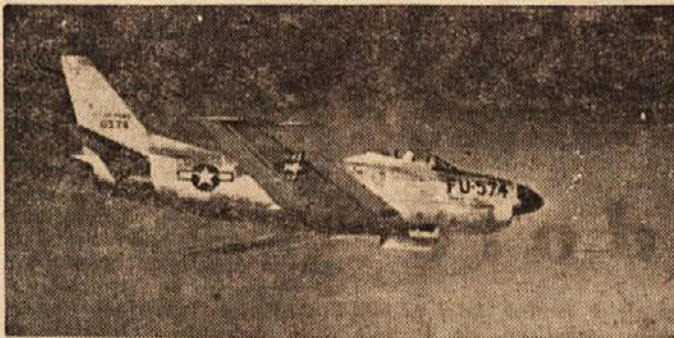
V sodobnem letalstvu so začeli govoriti razen o »zvočnem« tudi o »toplotnem zidu«. Premagovati drugo oviro v razvoju letalstva je mnogo težje kakor prvo. Prva ovira, na katero so zadeli konstruktorji re-

tala z zrakom povzroča namreč hitro naraščanje toplote. Tako se letalo segreje do razbeljenosti. Za primer takšnega segrevanja lahko vzamemo meteor, ki zažari, ko doseže ozračje nad zemljo, da ga vidimo kot

retično posredovati letalu še 53°, tako da bi znašala celotna temperatura 93°. Na srečo pa potrebuje letalo nekaj časa, da se tako segreje. Lithgowov polet pa je trajal s to hitrostjo samo nekaj sekund. Če bi bil ostal v zraku dlje, bi bil potreboval posebne hladilne naprave.

V stratosferi s temperaturo zraka 57° pod ničlo bi imelo letalo, leteče dvakrat hitreje od zvoka, temperaturo 118° nad ničlo. Letalo, ki bi letelo trikrat hitreje od zvoka (3218 km na uro), bi se segrelo na 335°. Pri tej temperaturi bi bili sedanji aluminij, spojine lahkih kovin, plastične prevleke pilotske kabine in drugi deli letala povsem nerabni. Zato je titan tako važen za izdelovanje letal, ker je proti vročini zelo odporen. Tudi jeklo bo za izdelovanje sodobnih letal zelo važno.

Razen uporabe te snovi pa je še več načinov za premagovanje »toplotnega zidu«. Najučinkovitejše so hladilne naprave, le da povečajo težo letala. Ohlajali bi lahko tudi gorivo. Tudi izolatorji bodo imeli važno vlogo. Če bi se segrevala samo površina letala, bi bila stvar preprostejša. Toda mnenje znanstvenikov je v tem oziru deljeno. »Toplotni zid« je za zdaj še ovira v razvoju sodobnega letalstva, ki jo bo treba šele odstraniti. Z njo povezana vprašanja znanstveniki še proučujejo.

Najhitrejša reaktivno letalo na svetu F-86 Sabre

aktivnih letal, je bila letenje s hitrostjo, večjo od hitrosti zvoka. Že ko so se približali tej hitrosti, so mislili, da so dosegli mejo v razvoju letalstva. Tako imenovana »meja hitrosti zvoka« pa je pokazala, da gre zgolj za nov mejnik v razvoju. Brž ko so znanstveniki spoznali, za kaj gre, so začeli konstruirati poskusna letala, da bi premagali tudi to oviro. Zdaj imajo nekatere države že zelo izpopolnjena letala, ki letajo hitreje od zvoka.

Toda letalo, ki naj bi letelo 1610 km na uro, pomeni za konstruktorje novo oviro v obliki toplote. Trenje le-

padajočo zvezdo«. Letalo, ki leti s hitrostjo 1126 km na uro, se segreje na 49°C. Ker pa leti navadno zelo visoko, kjer znaša temperatura zraka 30 do 40° pod ničlo, se segreje samo na 10 do 20°. Če pa leti letalo s hitrostjo nizko skozi topel zrak, se segreje na 89°.

Angleški pilot, kapetan korvete Lithgow, je dosegel nov svetovni hitrostni rekord z reaktivnim letalom, ko je letel s hitrostjo 1182 km na uro. Temperatura zraka je znašala 40°. Pilot je po poletu rekel, da se je počutil, kakor da leti skozi »pekarniško peč«. Zračno trenje bi moralo teo-

NOVE ANGLEŠKE POTNIŠKE LADJE

nekoliko manjše od doslej največjih, zato pa bolj praktično in udobneje opremljene

Nagel napredek zračnega prometa v drugi svetovni vojni je močno vplivali tudi na pomorski promet, na potniške ladje, njihov obseg, opremo in hitrost. Nič ne kaže, da bi katerakoli dežela v prihodnje gradila velike potniške ladje, kakršna je »Queen Elizabeth« s 83.000 tonami ali 81.000 tonska »Queen Mary«. Izdatki za takšno ladjo so namreč preveliki in brez državne pomoči je nobena družba ne bi mogla zgraditi. Stroški za »Queen Mary« so znašali l. 1936 »samo« 5.250.000 funtov, zdaj pa bi znašali najmanj 20 milijonov.

Največja, v Angliji do konca druge svetovne vojne zgrajena potniška ladja je »Caronia« s 54.000 tonami. Zgradil so jo za družbo »Cunard« leta 1948. To je pravzaprav največja jahta sveta, saj je po krasnem zelenem trupu podobna jahti. »Caronia« je nekoliko manjša od nove ladje »Mauritanie«, dograjene tik pred vojno. Z njo so med vojno prevažali vojake in vojne potrebščine. Za tema dvema so največje linijske ladje angleške trgovinske mornarice.

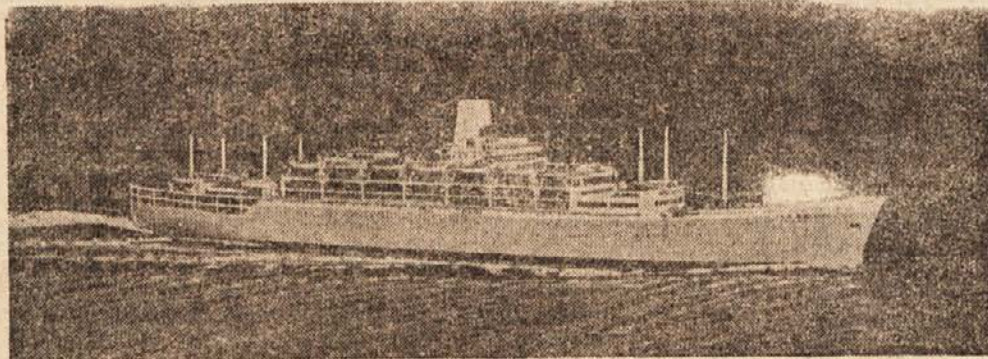
Po vojni pa so se ladjedelnice odločile za 20.000 do 30.000 tonske linijske ladje. Nove ladje, ki jih izdelujejo zdaj za promet med Veliko Britanijo in Kanado so družbi »Cunard« in »Canadian Pacific Steamships« bodo 22.000 tonske. Prva, ki bo

vozila po reki St. Lawrence do Montreala, bo »Saxonia«. Prvo potniško ladjo, ki bo dobila ime »Empress of Britain« po sloveči 42.000 tonski linijski ladji istega imena, potopljeno leta 1946, so začeli graditi lani septembra.

Skupna značilnost novih linijskih ladij srednje velikosti je velika udobnost v turističnem razredu. Na ladji

prostora za 272 potnikov v I. razredu in za 480 v turističnem. Vsaka prevozi 9655 kilometrov dolgo pot v dveh tednih. Najnovejša potniška ladja družbe »Orient« je 29.000 tonska »Orsova«, ki jo vidimo na pričujoči sliki in ki je letos marca odpeljala iz londonskega pristanišča v Avstralijo.

Od drugih linijskih la-

»Empress of Britain« bo v turističnem razredu prostora za 900 potnikov, v prvem pa samo za 150. Gospodarji ladjedelnic in ladijskih družb so spoznali, da ne bodo mogli tekmovati z zračnim prometom, če ne bodo voznine znatno znižali. Tudi ladij, ki bi se odlikovale z veliko hitrostjo, ne kaže več graditi. Kdor namreč hoče hitro kam prispeti, potuje je letalom. Na ladji pa hoče človek imeti vse udobnosti, vožnja po morju naj bo čim prijetnejša.

Ladje za južnoafriško in avstralsko plovo so nekoliko večje od ladij za severnoatlantsko, nobena pa nima nad 37.000 brt. Dve sta po 29.000 ton in na vsaki je

dij se razlikuje po tem, da nima jamborov. Dvojčko »Arcadie« - »Iberio« so spuščili na morje v začetku letošnjega leta. Omeniti je treba še dve novi angleški potniški ladji »Himalayo« z 28.000 in »Chusan« s 24.000 tonami. Vse te ladje se odlikujejo s tehničnimi pridobitvami, udobnostjo in praktično razdelitvijo prostorov.

MEDNARODNI KONGRES ŽELEZNIČARJEV

Mednarodni kongres železničarjev bo letos v Londonu od 19. do 26. maja. Udeležilo se ga bo kakih 450 delegatov iz 30 dežel. Na njem bodo obravnavali tekoče zadeve in največje tehnične pridobitve na področju železnice. Udeleženci kongresa si bodo ogledali glavna angleška železniška središča in se seznanili s tehničnim razvojem angleških železnic. Ogledali si bodo tudi delavnice za čiščenje vagonov, elektrokontrolne prostore elektrificiranega južnega londonskega področja, tovarno lokomotiv in vagonov Swindon, delavnice in skladišča londonskega prometa, pristaniške naprave v Southamptonu itd. Udeleženci kongresa bodo uživali znatne

atomske elektrarne, ki bodo v prihodnje dajale elektriko za domačo in industrijsko porabo, obratovale po istih načelih, kakor naše kalorične ali hidrocentrale. Generatorje za proizvodnjo elektrike bodo poganjale turbine. Le-te bodo dobivale paro iz boilerjev, toploto iz reaktorjev pa bodo uporabljali za segrevanje boilerjev namesto peči, kurjenih

vozne olajšave, da si bodo lahko ogledali 74 različnih tovarn v Veliki Britaniji.

650 km dolgo jezero v Srednji Afriki

V Srednji Afriki je sloveče jezero Tanganika, eno najstarejših in najglobljih na svetu. Leži v tako imenovani Veliki srednjeafriški kotlini, o kateri geografi in geologi domnevajo, da bo v daljni ludoobnosti popolnoma odrezala Jugovzhodno Afriko od ostalega dela tega kontinenta, kakor je v davni minulosti črna morje ločilo Arabijo od Afrike.

Jezero Tanganika meri 35.600 kvadratnih kilometrov, njegova največja globina pa znaša 1435 m. Dolgo je 650 km. Pri nas bi torej segalo od Beograda do Jesenic. Široko pa je samo kakih 60 km. Ker ima slab odtok, približno 95% vode v njem izhlapi in le 5% je odteče po reki Rizuri. Zato je voda v njem slana in nepitna. Njena povprečna temperatura znaša 35 stopinj Celzija. To jezero je zelo bogato z ribami. Njegova gladina se spreminja in razlika znaša 4,5 m. Med potresom priplavajo na površje bituminozne snovi in tedaj voda diši po nafti.

Velik naftovod

Nedavno so dogradili čez Rocky Mountains v ZDA naftovod, ki veže vzhodno obalo z zahodno. Nafta ali bencin bosta odslej tekla iz pristanišča na obali Atlantskega oceana v mesta na obali Tihega oceana. Ta pot je dolga 4800 km.

Atomska energija je ogromna

Bivši predsednik ameriške Komisije za atomsko energijo Gordon Dean trdi, da sila, ki bi jo lahko dobili z atomsko energijo za miro-ljubne namene človeštva, presega sleherno domišljijo in pričakovanje, »ker je samo v enem funtu (453 gr) toliko snovi, ki lahko vzdrži jedrsko cepljenje, kakor je denimo uran, kakor v 2.600.000 funtih oziroma 1.170.000 kg premoga. Znanstveniki trdijo, da bodo

s premogom, plinom ali nafto. Takšno atomsko elektrarno grade v ZDA.

Kobaltova bomba

Znanstveni urednik »New York Timesa« William Lawrence je priobčil te dni zanimivo vest o sestavi kobaltove bombe, najstrašnejšega orožja na svetu. To bombo so z odkritjem nove kemične spojine zelo izpopolnili. Gre pravzaprav za vodikovo bombo istega tipa, kakršna se je razpočila 1. in 26. marca na Pacifiku, le da obod ni iz navadnega jekla, marveč iz zlitine jekla in kobalta. Vtem ko se navadni jekleni obod ob eksploziji spremeni v razmeroma malo radioaktiven oblak pare, nastane iz kobaltovega oboda oblak, katerega radioaktivnost je 320-krat večja od ustrezne količine radija. Ta oblak, ki ga odnese veter več tisoč metrov daleč, uniči baje na svoji poti vse živo.

Radioaktivni izotopi

Komisija za atomsko energijo ZDA je razposlala že nad 42.000 pošiljk radioaktivnih izotopov, važnega novega sredstva moderne znanosti. Pošiljke so šle v laboratorije za znanstvene raziskave in bolnišnice ZDA ter v 39 drugih dežel. Radioaktivne izotope uporabljajo za znanstvene raziskave v medicini, poljedelstvu in bioloških znanostih, za diagnosticiranje raznih boleznin za odkrivanje načinov, kako bi izboljšali delo v industriji.

Izotopi so enostavni kemijski elementi, kakor sta premog ali kobalt, ki so postali radioaktivni tako, da so bili izpostavljeni radiaciji v atomskem reaktorju. Novi način uporabe teh proizvodov atomske energije je zelo važen. Radioaktivnih izotopov ne uporabljajo samo v vojni, marveč tudi v mirnodobne namene, v korist vsega človeštva.

Radioaktivne snovi in novotvorbe

Znanstveniki univerze Of Southern, California, so iz vzorcev zraka, ki so jih dobili v Los Angelesu ob jasnih dnevih, abstrahirali vse radioaktivne snovi in z njimi namazali črne miši po hrbtih. V enem letu so se na 29% vseh še živčih miših razvile novotvorbe. Tudi iz plinov, ki jih izpuhtevajo motorna vozila, so izolirali snovi in napravili z njimi poskuse. Na 26% živali so nastala rakasta obolenja. S tem bi bilo pojasnjeno, zakaj je v velikih mestih več primerov raka na pljučih kakor na podeželju, čeprav glede števila kadilcev ni med njimi nobene razlike.

Berite »Ljudsko pravico Borbo« in postali boste njen naročnik

Anekdote

NUSIČ IN »GENIJ«

Kot upravnika Narodnega gledališča v Beogradu so Nušiča često oblegali »nepriznani geniji« s svojimi najnovejšimi dramami. Eden med njimi ga je spravil matone v obup. Že desetih mu je prinesel rokopis svoje zelo slabe drame. Ko mu je Nušič tudi desetih rekel, da ni za nič, je »genij« ves obupan vzkliknil:

»Gospod upravnik, to delo bi doseglo na odru velik učinek.«

»Morda,« je rekel Nušič, »če bi rokopis raztrgali na drobne koščke in če bi se kot snežni metež vrtinčil nad »drom.«

NA UKAZ

Kadar so predvojne občinske uprave v Srbiji popravile kako poslopje, so navadno pri-

pisale k napisu, kdaj je bilo delo opravljeno, da je bilo storjeno na ukaz predsednika občine. In tako so popravili tudi hišo, v kateri se je rodil Jovan Sterija-Popović. Na njo so potem pritrdili ploščo z napisom:

»V tej hiši se je rodil l. 1806 Jovan Sterija Popović na ukaz predsednika mestne občine.«

SKROMNOST DVEH PESNIKOV

Na nekem sprejemu je Sima Milutinović — Sarajlija dvignil čašo in se obrnil k Njegošu, rekoč:

»Midva, kot pesnika tu, popijva to čašo v slavo muz.«
»Veliki učitelj« je odgovoril, Njegoš, »tu je pravzaprav samo en pesnik.«

»A jaz,« se je zahudil Sarajlija, »mar res nimam nobene vrednosti?«